

I 117 986 1987

9430055,9

COBISS

Mladika 9

1987

Poština plačana v gotovini - Skupina III/70 - mesečnik - november 1987
Sped. in abb. post. - Gr. III/70 - Periodico mensile - novembre 1987

L. 2500

Mladika bo z novim letom začela izdajati obsežno razpravo o svetniških imenih v slovenskem imenoslovju, ki jo piše prof. Pavle Merku.

Dragocena študija, s kakršno se ponša večina evropskih narodov, je nekaj novega v slovenskem jezikoslovju in bo v Mladiki izhajala v snopičih. Obravnavala bo slovenska krajevna in osebna imena v alfabetskem redu. Študija bo pisana poljudno, vendar strogo znanstveno in bo skušala slediti razvoju imenskih oblik v slovenskem prostoru skozi stoletja do današnje rabe. Navajala bo oblike osebnih imen iz njih nastale priimke, vzdevke, hišna imena, imena zaselkov, ledin, voda in gora.

Razprava bo izhajala dalj časa. Na koncu boste lahko posamezne snopiče vezali v obsežno in dragoceno knjigo. Knjige ne bo v prodaji, zato si Mladiko zagotovite že zdaj, tako da se nanjo naročite.

TA PIL JE STRIV NARO
JOŠIP VMIČ ST 36 IZ
ZAGRADCA NA ČAST
MATER BOZJE DA BO
ZANAS BOGA PROSI
1886

mladika 9

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXXI.

KAZALO

Komu koristi?	125
Martina Legiša: Irena	126
Pod črto	127
Nada Dobovičnik: Pesmi	128
Jelka Cvelbar:	
Moraš stati na teh okopih	129
Lojze Breznik:	
Dnevnik 1941-1943 (15)	130
Mogoče ne veste da...	131
Janez Svolfšak:	
Zapiski jeznega Slovenca	132
Maks Šah:	
Ob novem šolskem letu	134
Verena Perko:	
Negovanu Nemcu v slovo	134
Antena	135
Martin Jevnikar:	
Umrli je dr. Roman Savnik	139
Iz slovenske publicistike	140
Martin Jevnikar:	
Zamejska in zdomska literature (Zdravko Jelinčič; Jani Oswald; Miroslav Košuta; Jožica Čertov)	142
Ocene (Glasba)	144
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh;	
Priloga: RAST 39-87, pripravlja uredniški odbor mladih (str. 153 - 156)	

Zunanja oprema:
Edi Žerjal

Uredništvo in uprava: 34133 Trst, ulica Donizetti 3, telefon 768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 2.500 lir. Celoletna naročnina za Italijo 18.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 14470348 — Mladika - Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 4.000 Din. Druge države 15 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 20 US dolarjev.

Tisk in fotostavek:
»graphart«, Trst, ulica Rossetti 14

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

MAZOHIZEM

Že res, da Radio Trst A lahko prepušča kvaliteto svojih oddaj naključju, delavnosti in zavzetosti posameznikov oziroma njihovi površnosti, pomanjkljivemu čutu dolžnosti in neorganiziranosti. To je stvar izbire. Kar se dogaja zadnje čase pa je že mazohizem. Radio Trst dela namreč reklamo za zasebne konkurente Radio Opčine in Radio Goriški val. Celo s poudarkom informira svoje poslušalce o frekvencah nove radijske postaje, da jo bodo poslušalci čim lažje našli. Tu se mi zdi, da prehajamo že na vprašanje odgovornosti in poštenega odnosa do svojega podjetja.

(Podpis)

Slovenska družina ima na mizi mladiko

MARCO in MARKO

V zvezi z orožjem, ki so ga odkrili v Trebčah, sem te dni prebiral poročila v obeh tržaških dnevnikih. Ne glede na to, da nam je hotel italijanski Il Piccolo morda naprtiti odgovornost za »skladišče« odkritega orožja, je mogoče za kakega psihiatra ali sociologa vreden razmisleka en sam skromen podatek: italijanski dnevnik Il Piccolo je ime enega izmed obtožencev pisal MARKO Terzoni, Primorski dnevnik pa MARCO Terzoni. Koliko travm in koliko človeške revščine ob eni sami črki pri imenu Marko! Dovolj gradiva za lepo in dolgo študijo.

B. Š.

ČAST, KOMUR ČAST...

V Književnih listih z dne 5. nov. piše Jolka Milič o nekaterih nujnih pojasnilih ob Kosovelu in zahteva, naj gre »čast, komur čast« v zvezi s prevodi slovenske literature v italijanščino. Zato poziva tudi, naj se vendar javi mladenič z radia Trst A, ki je hodil k njej s Tulliom Reggentem in ima po njenem mnenju zasluge za izid Kosovela pri založbi Asterisco.

Tvegam odgovor z vprašanjem: Je bil morda to časnikar Miro Opelt?

(Podpis)

SLIKA NA PLATNICI: Kamnit pil v Zagradcu je pričra naše prisotnosti in del naše kulturne zgodovine (foto Cvelbar).

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Marijan Kravos, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec. Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

KOMU KORISTI?

Referendumi o jedrski politiki ter o dveh pravosodnih vprašanjih zaslužijo kratko razmišljanje na račun italijanskih strank, ki so zaradi svojih sebičnih interesov v zvezi s postavljenimi vprašanji najprej povzročile predčasne volitve, nato pa iz istih vzrokov pristale na referendum. Dejansko so to pristno sredstvo neposredne demokracije razvrednotile in mu odvzele vsak pomen. Na tako ravnanje strank in na (morda nalašč) nejasno postavljena vprašanja, ki so bila tudi preveč »tehnična«, so volilci kritično odgovorili tako, da jih je skoro tretjina ostala doma. En del ni prišel zraven tudi v znak protesta proti stališčem, ki so jih stranke skoro soglasno zavzele na referendumu. Tako soglasje se je mnogim zdelo sumljivo in stališča nepristna, saj bi sicer stranke lahko dosegle isti rezultat tudi s preprosto razpravo v parlamentu. Toda bilo je očitno, da bi taka razprava postavila stranke pred določene odgovornosti, medtem ko se zdaj sklicujejo na voljo ljudstva, ki je bilo dejansko samo izigrano. Očitno je tudi bilo, da nobena stranka noče biti med poraženci, predvsem KD in KPI ne, ki se že bojita naraščajoče moči socialistov, katerim je tudi bilo močno do tega, da bi z zmago na referendumu potrdili svojo priljubljenost med volilci in svoj nenehni vzpon. To se je spoznalo tudi iz prvih komentarjev po referendumu, ko so se hoteli dejansko polastiti vseh »DA« in so zmagoslavno mahali z udeležbo, čeprav jo moramo razumeti kot kritiko na račun strank, upoštevajoč tudi, da so mnogi glasovali samo iz strankarske discipline, drugi pa, ker

se še bojijo morebitnih posledic. Mnogi pa zares niso vedeli, zakaj in za kaj so glasovali. Na dan so prišla tudi očitna nesoglasja v nekaterih strankah, najbolj jasno pri komunistih, ki imajo v svojih vrstah nekatere prepričane nukleariste, manjšo vlogo pa je morda odigralo tudi neskladje med stališči partije in politiko Sovjetske zveze, ki je prav v dneh referendumu napovedala petkratno povečanje svojega jedrskega energetskega programa. Tudi tistega, ki je pozoren na ločenje italijanskih komunistov od Kremlja, pa je to protislovje vendarle preveč udarilo v oči. To nesoglasje je hudo prizadelo partijo, ki je v tem času pomankljivega ljudskega konsenza zelo občutljiva za to. To smo videli tudi na Tržaškem, kjer je partija z vso silo — rekli bi celo antipatično — nastopila proti spontanemu gibanju, ki je nastalo na vzhodnokraškem področju, da bi z bojkotom referendumu protestirali za lokacijo sinhrotrona na področju pri Bazovici. To gibanje je očitno bilo trn v peti marsikomu, če so se vanj obregnili celo ob odkritju skladišča orožja v Trebčah. Ta zadeva je sploh vzbudila dokajšnjo zaskrbljenost v slovenski javnosti in posebej na kraški planoti zaradi načina, kako so preiskovalci nastopili v vasi in kakšne sumnje so razširili v javnosti, ko so izrazili domnevno, da utegne omenjeno skladišče spadati v nekakšen slovenski prevratniški poskus na Tržaškem. Slovenska javnost je nad tem ogorčena, obenem pa presenečena zaradi naglice, s katero so nepredvidni preiskovalci razširili omenjene govorice. Ali so si kak tak pojav morda celo zaželeli?

Irena

Martina Legiša

Železna dvoriščna vrata so zaškripala, nato je potrkalo na razsvetljeno okno:

»Drejc, ali greš kropit?«

»Grem«, se je oglasilo iz notranjosti, ko se je bela pleša za spoznanje že sključene postave pomikala proti hišnemu vhodu. Na pragu sta se srečala.

»Kdaj pa bo pogreb?« se je Drejčev pogled ustavil na prijateljevem zagorelem obrazu.

»Jutri bo, jutri,« je kimala zanemarjeno obrita brada pod štrlečimi ličnicami.

In že sta odšla, tiho, brez besed, kot da bi s Karlovo smrtjo legla tudi nanju moreča slutnja bližajočega se konca. Prekoračila sta cesto in za sedovim borjačem zavila na levo, kjer se je med hišami stiskala zapuščena Skubinova domačija. Rjaste žice mrežaste ograje so na več krajih popustile, na vrtu je divjala škrada, rahitične hortenzije v kotu so bledikavo životarile. Samo rožmarin je širil vonj po živem. Šele tedaj je Maks pretrgal nemo hreščanje peska, ki se je nabral na asfaltu:

»Ja, ja, ta stari Skubin ti je bil glava, da malo takih. Pa nos je imel, nos za vsako reč. Ko se je moj Mali nerodno prestopal po ledini, je on že imel traktor, in kakšen traktor. In sina je dal v šole, da bo gospod.«

»Hudiča, zdaj pa ima gospoda. Tista laška baba ga je spravila na golo. Sam Bog, da je v grobu, da ne vidi te polomije.«

Tem besedam Mars ni mogel ugovarjati, zato je izvil iz sebe napol pritajeni vzdih in pogovor obrnil drugam.

»Drejc, a veš, da sva od letnika 1903 ostala samo jaz in ti?«

»Saj je tudi Žnidarjev.«

»Strela, ne govori neumnosti! Od petega je, jaz bom ja vedel, ko je bila tudi naša pokojna Gizela od petega. In to je gotovo kot amen. Pa mir besedi!«

»Kaj se mi zaganjaš kot petelin, saj bi v miru povedal,« je skoraj užaljeno pripomnil Drejc. Maksu pa je bilo na tihem prijetno, da je Drejcu kos, kar ni bilo lahko. Za njegovo redkobesednostjo se je skrivala prirojena preudarnost.

Klanec se je povzpел nekoliko navkreber, zato sta upočasnila korak. Iz bližnje hiše je zadišalo po cvetju, za priprtimi vrati se je histerično drlo:

»Peepiii, pridi večerjat! Kaj misliš, da bom pomivala posodo do polnoči?!«

»Viš, Drejc, to ti je ženska in pol!«

»Naj bo, a vseeno bi raje poročil hudiča kot njo.«

»Hudiča ali ne, še četrti steber drži v tej hiši. Kje bi se že vse podrlo!«

V bližini sta zaslišala glasove. Dospela sta. Pod Čotovo kolono se je zbrala gruča mož. Tudi sama sta se vključila v pogovor. Besede o grozdju in bližajoči se trgatvi je spremljal pasji cvilež, iz sobe se je v presledkih oglašalo žensko petje.

Tedaj je kot prikazen švignila mimo Irena. Niti pozdravila ni, saj bi je tako ne slišali. Z roko si je popravila šop črnih las, da se je zil v mehko valovanje na ramenih. Nato je vstopila. Duh po vosku in nageljnih jo je spomnil na mističnost, ki jo je doživljala v prazni cerkvi. Le zrak je bil zatohel od znoja in razpadajočih tkiv. S tresočo se roko je segla po rožmarinovi vejici, da bi pokropila mrtveca. Gledala pa je v prazno, kot da bi imela pred sabo neskončnost.

To je bilo njeno tiho slovo od Karla Čota. Smešno, kakšne vzdevke si izmišlja kraški človek! A Karlo je bil ponosen na šepavo nogo, ki mu jo je v osemnajstem letu starosti oplazila granata. Tudi gospod ni hotel biti, ampak nunc, zadnji nunc, kar jih je poznala. In njegove pravljice! Saj so bile lepše od Andersenovih in Grimmovih:

Tipitapi
v rusi kapi,
če si noter,
pridi ven.

Tako je klical škrate, ki se je skrival v jami na Bregih, tistega poredneža, ki mu je plašil krave. Njegove krave! V začetku jih je bilo pet, potem štiri, tri, dve. Na koncu ena sama. Komaj jo je dohajal, Staro. Šepala je prav tako kot on. Potem paraliza, težko je bilo razumeti njegove jec-ljajoče besede. A še vedno se je rad ustavljal z Irenko.

Pogled ji je obstal na Kristusu z gotskimi potezami. Oči pa so iskale znano obličje. Saj to ni on. Ni... ni... ni! Spačen obraz, vijolčaste podplutbe, koščeni prsti. Zamižala je. Prepozno. V kratkih prebliskih je zaživelo vse to, kar je že zdavnaj utonilo v pozabo: kri. Iz ušesne, nosne in ustne votline, izza nohtov. Premikajoča se masa krvi.

Misli so utonile, v sencih je začutila udarce, pod nogami ji je zmanjkalo tal. Samo za trenutek.

Ne, je kriknilo v njej. Smrti ni. Presnavljanje in prelivanje v neskončnost in neomejenost. Ni umrl, duh živi, filozofija živi. Filozofija brez oblikovanih sistemov in obrazcev, v svoji praformi. Ne Schopenhauerjeva, Bergsonova, Nietzschejeva, ampak življenjska. Tista modrost, ki jo zaman iščeš v knjigah, prvinskost preprostega človeka, za katerim ne bo poslovnih govorov ne osmrtnic. Morda v pridigi nekaj besed, če ni hodil v cerkev, še tega ne.

Mikrokozmos, ki jo je sprejel že ob rojstvu in jo s svojo magnetno močjo spaja z vsakim bitjem. Brez intelektualnih razglabljanj in ontoloških vprašanj, kot da bi bila to odbijajoča se pola. In vendar sta v njej živela v harmoniji, čeprav harmoniji konfliktov in omahovanj. Zato je klela uka žjo, da bi jo potem blagoslavljala. Zato je klela usodo, ki ji je predčasno razkrila grozote bivanja in smrti, druge pa uspavala z blagodišečimi opojnostmi. In spet se je skesala v prepričanju, da se človekove tirnice vendarle morajo stekati v smiselno stičišče in da ne more kriviti srečnega sočloveka za lastno nesrečo. Etika mikrokozmosa, ki pove vsakomur, kar misli. Prirojena brutalnost v skladu s samozavestno jasnostjo razmerij.

Ljubila je tisto elementarno doživljanje sveta, ki se ni spraševalo zakaj in čemu, ki je sprejemalo pojmovnost kot objektivno resničnost. Sama pa je vrtala v globine duha, da bi dojela nerazrešljivih aksiomov in našla pot iz pesimizma, v katerega je drsela. Oh, ne, saj ni pesimist, po svoji naravi je vse prej kot pesimist. Samo misli, misli

so krive, ker se s svojo trmoglavo upornostjo izmikajo njenemu nadzorstvu in butajo ob to, kar presega človekove sposobnosti presoje. Iskanje smisla, usoda, sreča... sreča. Boleča nedoločljivost sladkega, sladka nedoločljivost bolečega. Ali se je sploh vredno mučiti s temi vprašanji? Ali ni boljše sprejemati stare modrosti? Edina sreča je pričakovanje sreče. Kje je že brala ta pregovor, krut in blag obenem.

Sapa svežega zraka jo je spreletela po telesu. Nekdo je odprl okno. Zamišljeno zazrta predse ni slišala, kdaj je utihnila molitev. Zavedala se je edine neizogibne resnice: izmučenega trupla, na katerem je utrujenost potez prevečevala zaznavna spokojnost. Zato je prišla, zato je morala priti, čeprav je vedela, da izziva tisto enigmatično grozoto, ki ji pravimo smrt. Morala se je spopasti z njo, ki ji je po življenjskem naključju skalila že otroška leta. Morala jo je gledati v obraz, da bi se ji ne bilo treba včleniti v kačasto procesijo, poslušati nemega bobnenja zemlje na krsti, pokopati njega in z njim del sebe, del malega sveta, v katerem je živela. Svet, ki ga razumejo samo tisti, ki rastejo v njem. Trdega v svoji grobosti in mehkega v redkih trenutkih nežnosti.

Soba se je skoraj izpraznila, ko je odšla v septembrsko noč. Zunaj se je dvigal veter in majal še sočne murvine veje, da so se nevoljno predajale nevidnemu preganjalcu. Tudi črički so čirikali tuje in brezcutno kot na začetku vsake jeseni, ko je s hitrimi koraki dohitevala senco lastnega telesa. In vendar je prav v tem razburkanem ozračju pod Rimsko cesto prvič začutila popolno ubranost, tisti notranji mir, ki ga je že dolgo pogrešala.

POD ČRTO

Cesta terana in sramote

Otvoritev vinske ceste na Tržaškem Krasu so spremljale ostre kritike in polemike. Slovenci smo protestirali, ker je bila slovenščina tudi pri tem načrtu zapostavljena in to pri reklamiranju dela slovenskega človeka in njegovega pridelka na slovenskem teritoriju. Če tu ne, kje pa naj bo slovenščina vsaj enakopravna? Toliko bolj je zadeva vredna obsodbe, ker je do uresničitve tega lepega načrta prišlo tudi v sodelovanju s slovensko stanovno organizacijo. Vse skupaj izzveni kot prava potegavščina (»Beki e bastonaj« bi rekli po tržaško). Zadeva je ponovno dokazala, če je še bilo potrebno, da je treba

vsaki stvari slediti prav do konca, da te ne izigrajo.

Zanimivo je pri tem tudi, da so italijanski krogi bili ogorčeni, ker so neznanci pred otvoritvijo pomazali nekaj tabel o novi poti. Še bolj pa je pazljivemu spremljevalcu naših zadev padlo v oči, da so pomazane table in smerokazi že po nekaj dneh bili spet vzorno čisti. Po Krasu pa vidimo pomazane dvojezične table, ki cela leta kričijo v svet svojo sramoto.

Božič delavnik

V Sloveniji se zadnja leta veliko govori o gospodarski, družbeni in politični krizi ter o načinu, kako najti pot iz nje, predsedstvo Socialistične zveze pa najde čas in smisel za razpra-

vo »za« ali »proti« ponovnemu praznovanju božiča. Kljub zgoraj omenjeni krizi pa so spet zmagali ideološki vidiki in Slovenija bo pri tem ostala pri starem. Tako je Jugoslavija, skupaj s Sovjetsko zvezo, Romunijo in Albanijo, med redkimi evropskimi državami, kjer je božič navaden delovni dan. Sicer pa se je o tem zadnje čase pisalo že preveč. Praznovanje božiča ni bistveno za versko svobodo in enakopravnost vseh državljanov. Res pa je, da je lahko dokaz nekega spoštovanja do navad, čustvovanja in verskega prepričanja večine prebivalstva, do kulturnega bogastva naroda. Toda take občutljivosti niso režimski ljudje ves povojni čas nikoli pokazali.

Sama

Noč.
Samota pogubno pesem poje;
do norosti kri me vrela
po žilah žge.

Z rokami iščem se in najdem:
kot svila je že koža, ki ude mi pokriva,
dojke tople so in po mleku zadiše,
v mojih ledjih,
v mojih ledjih,
ogenj še gori.

Tu pa, kjer srce je moje prej norelo,
vse tiho je,
utripov več čutiti ni.
Kot da je srce zgorelo in ogorek
v prsih mi leži.

Zdaj na pogorišče dež dolgočasja
rosi noč za nočjo
in pepel srca raznaša,
da pogasil zadnji plamen v meni bo.

Lasje črni bodo posiveli
in koža posušena bo
kot polje brez dežja,
v mojih ledjih,
v mojih ledjih
hladna bo tema.

Pa zavel bo tihi veter
in me odnesel bo s seboj
in nikoli več ne bom trpela,
kot trpela sem nocoj.

Žeja

Poletni dež je sušo prepodil,
pobrisal sivi prah je s cest in streh
in ljudem je raz obraze skrbi umil.

Globoko dihajo drevesa,
trava je še bolj zelena
in rožni grm nove popke je razpel.

Napolnil suhe struge je
in po cestah kotanje,
da ptičji rod se v lužah
kopal bo in pil.

Le moje ustne žejne so ostale:
njih žeje dež ni pogasil.

Tožba

V mojih so laseh srebrne niti,
moj obraz razdjan je že od gub,
moja duša — gluha loza
v gluhi lozi je obup.

Le srce, ta nori tujec
v mojih prsih,
divje bije še naprej,
kot da umiriti ga more
le kup zemlje
in križ na njej.

Tujka

Večeri se.
Skozi veje stare lipe
veter tiho pesem poje,
v travi so se murni oglasili:
tako lepo, tako lepo.

Stojim na pragu domačije,
pripravljena za pot.
S pogledom mrtvim se poslavljam.
Zakaj, zakaj moram od tod?

Iz bližnjega zvonika
usuje se zvonenje:
tako težko, tako težko,
da noga ne zmore koraka
in še in še na kamen me pribija,
ki že več sto let
vsak večer zvonjenja čaka

in vhodnih vrat,
da naslonijo se nanj
in mraku zapro pot.

Še zadnjič zvon zapoje,
v vročem zraku še njegovo
klenkanje brni,
ko zaprem srce
in grem na pot.

Nada Dobovičnik

Domov

Domov bi rada šla,
vstran od tujih teh zidov,
proč od rožnih grmov,
ki jim ne vem imen.

Domov na mojo revno gmajno
bosih nog po blatnem kolovozu
počasi bi hodila,
da bi lahko na poti spet užila
vsako bilko, čričkov spev
in v krošnjah naših jablan
začula vetra bi posmeh.

Na domačije prag bi rada
trudna sedla, skrila sivolaso
glavo med razpokane dlani
in tiho, tiho zajokala.

A kje zdaj pot je, kje je pot do tja?

Napitnica

Že dolgo čakam
tvojo hladno roko,
da utrne plamen sveče,
ki samo, samo še tli.

Prisloni kdaj uho mi
na uvela prsa
in slišala boš, da v njih srce
komaj, komaj še drhti.

Moj kelih zvrhan
je trpljenja,
pridi, smrt, in ga izpij:

morda me potem
v naročje vzameš,
kot me mati jemala je nekdaj
in mi uspavanko zapoješ,
da zaspim za vekomaj.

Moraš stati na teh okopih

V naši utesnjeni zamejskosti se dogajajo največkrat tako fantastične stvari večno pokajočega in večno enakega kalibra v začaranem krogu, ki neprestano brni okoli tebe, da te dogajanje pravzaprav ne zgane več. Tako ti je že podobno iz dneva v dan, iz tedna v teden, po mesecih in po letih. Če drugi ne udušujejo slovenske vitalnosti, si tako rekoč sami dajemo s krampom po stopalu.

Pa vendar! Če te dogajanje sicer ne preseneča več, te včasih tako razburja, da ne moreš molčati, in se potem ogorčeno znašaš v taki ali drugačni obliki nad atentati na tvoja narodnostna čustva ali sodobneje na tvojo identiteto.

Ko bereš dnevno časopisje, poslušáš radio, se od vsepovsod stekajo v tvoja že utrujena ušesa besede o sožitju, o dobrososedskih odnosih, o naprednih silah, ki so za, in o, po logiki, nenaprednih, ki so proti. Vsakič te razjezijo hudi napadi, ki si jih nekateri krogi, vedno na novo zamišljajo in izvajajo proti naši skupnosti. Vendar preživiš v misli, da med njimi ni Slovencev. Nihče pa se začuda dovolj dolgo in učinkovito ne zgraža nad onimi, ki sicer ne tako boleče, vendar konstantno onemogočajo slovenske nastope v okviru svojega delovanja, čeprav se krasijo tudi s slovenskimi predstavniki. Morda je za predstavnike razumljivo, da ne protestirajo preveč glasno, saj bi pljuvali v lastni krožnik, manj razumljivo pa je, da so še slovenski volilci, ki vztrajajo pri oddajanju glasu za take predstavnike.

Vedno imaš pred seboj take in podobne probleme. Tudi ko se v hladnem suhem jutru odločiš, da se boš posvetil nečemu svojemu, kar te bo iz zamejskosti rešilo v domači krog ali pognalo na krilih vednosti proti širšim obzorjem kot edini pravi potešitvi. Pa še takrat ti s kančkom žolčnega priokusa nov protislovenski izliv kali bistrino dneva.

Strupeno je ozračje, v katerem živimo. V njem ne morejo uspevati velike stvari. Največ naše energije gre za to, da se branimo, da dokazujemo, da prepričujemo tiste, ki jim za naše prepričevanje, pa naj bo še tako kulturno, še mar ni. Za grobo obračunavanje zaradi krivic nismo, tako se vsaj zazdeva. Za take stvari so potrebni drugačni ljudje, ne tisti, ki rastejo na zamejskem zelniku. Miselnost manjšin-

ca je toliko zavzeta za besedne dvoboje in maščevalne molke, da se sama zase ne organizira v močnejšo reakcijo, če se ne nasloni na nekoga, za katerega se ji zdi, da ji bo nudil oporo. Tako sami ne storimo ničesar. Plaši nas nasprotnikova organiziranost, njegov plastični jezik, plaši nas misel, da jim ne bomo kos in nemočni stisnemo glavo med rame, ko se na nas usuje nova plast plesnivega ometa iz presušenega tržaškega mesta.

Svoje energije pa kljub temu trosimo za probleme, ki tolikih sil niso vredni, za probleme, ki jih sodobna misel ne bi smela gledati tako ozko, če bi bila res sodobna... za probleme, ki bi jih pravzaprav ne smelo več biti.

In iz te ozkosti ti jeklena utež, ki ji pravimo zamejskost, ali narodna zavest ali boleštna navezanost, kot čvrsto privezana na nogo z debelo, trdno verigo, ne da, da bi splaval drugam. Tu čepiš, ker ti vest ne da, da bi zapustil že izredno majhno skupnost, tu čepiš morda tudi zato, ker ti do nje ni nič več in se počasi stapljaš v večje morje svojih sosedov.

Želiš si, da bi uresničil vse tisto, kar v tebi polje, kar te muči, kar bi želelo na dan. A nimaš poleta, ker nimaš prostora. In potem se rodi, vnaprej obsojeno, da bo pritlikavo, staro in brez bodočnosti v ozračju narodnostne mrznje in sovraštva do vsega slovanskega. Pa vendar ne greš stran od čitalniške navdušenosti krajev, kjer je vsak drugi znanec kulturni delavec, vsak tretji pa že pesnik in literat, le občinstva je premalo, da bi zagotovilo obisk pri gostobrstečih prireditvah. Zdi se ti, da moraš stati na teh okopih, kajti potreben si v peščici mož, ki so še ostali. Ali morda ostajaš le zato, da bi nasprotnika ne razveselil s svojim odhodom? Naj bo ta-

ko ali drugače: svojo eksistenco žrtvuješ za to, da se bodo nekateri še lahko znašali nad izdajanjem dvojezičnih osebnih izkznic, zato, da bodo drugi lahko zbirali pred rimskim ministrom podatke o tem, kako privilegirana je naša šola. Kaj zato, če so to sadovi povojnih mednarodnih dogovorov, saj vsi vedo, da so zavezniki takrat morali dajati sosednji državi podporo, ker je bila njihova sozmagovalka. Požvižgamo se na vse dogovore, le da zajezimo slovanski prodor.

Sam pa boš vztrajal tukaj. Morda zato, da ti bodo očitali odlično znanje italijanščine? Seveda se boš še naprej trudil, da jih ne bi razočaral. Ali pa boš morda vztrajal tukaj zato, da bi imeli koga potiskati med likvidatorje po zadnji vojni. Vdano boš prikimal, kakor če bi bilo tako likvidiranje narodna zadeva Slovencev, kakor če bi v tistih kraških globelih ne našli smrti tudi slovenski ljudje, ki se niso strinjali z nekim režimom. Pa kaj ne bi prikimal, saj se celo našim zgodovinarjem zatakne. Včasih še toliko tenkočutni niso, da bi ideologijo ločevali od slovenstva. Z vso avtoriteto svoje znanosti rojevajo posplošene teze o skupnih slovenskih dejanjih, medtem ko jih vrsta posameznikov demantira, sicer nenačrtno in radijskih sprejemnikov ali domačih pripovedovanj o pomoči, ki so jo kot Slovenci nudili bežečim italijanskim vojakom po propadu njihove države. Torej le niso vsi Slovenci pehali nasprotnikov v temno pogubo.

Veliko energije mečemo v košaro manjšinske slovenskosti, pa vendar je imamo še dovolj, da obračunavamo še naprej med seboj. Tiskani stolpci so polni naprednih in nenaprednih sil, grobih očitkov z desne proti levi in z leve proti desni, podcenjevanja vsega, kar ni iz tvoje gata tabora, gledanja skozi očala ideologije. Tudi pri nas velja že načelo, da ni visoka misel tista, ki človeka dviga, da niso njegove sposobnosti merodajne za njegovo potrditev in priznanje... Zadovoljimo se, ob kadeči se kavici, tudi s človekom slabših sposobnosti, le da je »naš«. Ne več predvsem Slovenec pač pa privrženec take ali drugačne politične misli.

O evropska zavest, če boš že kdaj poglala na naši planoti, ali ob našem morju, boš prej podobna skrotovičeni in plahi trepetliki kot pa v nebo brsteči smreki.

Ste naročeni na MLADIKO?

Naročite se takoj!

**Plačali boste prihodnje leto,
zadnje letošnje številko pa
boste prejeli zastonj!**

Pišite na naslov:

**MLADIKA, Ulica Donizetti 3
34133 TRST-TRIESTE**

LOJZE BREZNIK: (15)

DNEVNIK (1941-1943)

20. junija 1942

Danes sem naredil izpit iz filozofije. Kaj mi pove za mojo dušo? Takile dogodki nam odkrijejo marsikaj, kar je v nas skritega. Ves teden se me je pollaščal nekakšen nemir. Bal sem se, da ne bi vsega ponovil. To, da ni stvar predelana, je eden glavnih vzrokov nemira pri meni. To razvidim iz tega, ker mi tedaj, ob izpitu, sili v misli samo nepredelana snov. Zato za drugo leto sklenem, da bom sproti študiral. Prvič zato, da bom pred izpitom siguren, drugič pa zaradi znanja samega, ker je tisto, kar se pred izpitom v hitrici naučim, plehko in kakor pridobljeno, tako izgubljeno. Predvsem tu nam mora iti za tisto znanje, ki si ga osvojimo z mirnim in razmišljajočim študijem, da nam preide v meso in kri. Teologijo je namreč treba tudi živeti, ne samo znati. Koliko lepote je bilo zame v filozofiji, koliko tolažbe in opore, posebno v metafiziki, kajti *actus purus*⁽¹⁾ je Bog — in to ni mrtvi pojem, ampak živi, resnični Bog. Filozofija mi je pokazala svet bitij — svet, kakor so ga spoznali najvišji duhovi. To je resnica in drugega ni. To je znanstveno prepričanje največjih umov. Večkrat sem bolj tiho prisluhnil tekstem, ker se mi je vsilila misel, da pač tu tako govore, a je morda kje nekaj, kar bo vse to podrlo. Pa ni tako. Tudi profesor nam je rekel, da ga je večkrat mučila misel: morda pa nam kaj skrivajo. Zato je silno želel študirati filozofijo, da bi se sam prepričal, kolikor se pač da. In dejal nam je: »Verjemite, mi, vse sem pregledal in nisem nikjer našel ničesar, na kar sholastika ne bi mogla odgovoriti! Nikjer ni nič boljšega, višjega. Preprosta je sholastika, kakor je preprosta in nevsiljiva resnica — globoka in neizčrpna resnica.«

Pred izpitom sem tudi zanemarjal duhovno življenje, omejeval duhovno branje, med molitvami mislil na uspeh pri izpitu, opuščal nekatere duhovne vaje. Tukaj se je pokazalo, da je moje duhovno življenje še na trhlih temeljih. Ne dajem Bogu, kar je božjega. Premalo zaupanja in vere. Na dnu vsega je samoljubje. Izpit grozi kot kaka pošast, jaz pa jo gledam tako, da jo še povečam, vsaka misel se konča v izpitu. To je najbrž zato, ker si mislim, da je od izpita vse odvisno — študij dveh let. Pa je vendar dvojje: eno je stvar temeljito obvladati, drugo pa jo pri izpitu gladko znati.

1) Čisti dej.

To drugo je v veliki meri stvar spomina in pa spočivosti in ni vedno v moji moči. Zato naj bo za moj mir pred izpitom odločilno: 1) stvar sem predelal in jo obvladam ter je vsaj habitualno v meni 2) storil sem vse, kar je v moji moči, storil sem svojo dolžnost 3) red pri izpitu ni odvisen od mene niti ni povsem objektivno merilo mojega znanja, zato se na rede ne navezujem.

Kar se tiče duhovnega življenja pred izpiti, naj velja pravilo: Bogu, kar je božjega, torej vse duhovne vaje, ki so zapovedane. Da pa tedaj ne skoparim za Boga, ampak ostanem miren — tega se ne morem naučiti v nobenem drugem času kakor prav tedaj, ko pridejo izpiti. Zato naj bodo taki izpiti tudi izpiti moje duhovne trdnosti, zaupanja in življenjske vere v Boga. Za priprošnjika, da bi bil miren in ne nervozen, sem si izbral našega svetniškega škofa Barago. O njem sem slišal, kako se je hitro obvladal in z zanesljivostjo nastopal, ker je bil pač notranje že urejen. Danes sem se mu po sv. maši priporočil in res čudovito, da nisem imel nobene treme, čeprav sem jo prej imel pred vsakim kolokvijem.

Začele so se zame počitnice. Treba bo načrta. Malo pa tisto dobro. *Vir paucarum idearum. Timeo lectorem unius libri*⁽²⁾.

Zahvaljen bodi, Gospod, za vse tvoje dobrote v tem letu! Ave Marija, očisti, o sveta Gospa, moje leto in ga daruj presvetemu Srcu Jezusovemu!

28. junija 1942

Danes sta potekli dve leti, kar sem - uradno - končal gimnazijo in prejel maturitetno spričevalo. Spominjam se, kako sem tedaj, na Vidov dan, govoril pri slavnosti v dvorani, kako sem se mislil z lepim govorom posloviti od gimnazije. Govoril sem o temi: Kaj nudi jo dijaku dijaška društva. To sem govoril kot predsednik glavnega društva »Žara«. Pa sem bil tedaj ves prejšnji dan bolan — trgalo me je po ušesih. In seveda sem drugi dan prav klavrno govoril, prav hripavo. V obeh ušesih sem imel vato, tako da sam sebe nisem slišal. Ves čas govora je bil hrum in tovariši so se dolgočasili ter zbijali šale na moj račun. Na koncu je bilo dolgo ploskanje — namreč zato, ker sem že vendar nehal s svojim čvekanjem. Še več grenkih se spomnim z

2) Človek z malo idejami. Bojim se bralca ene same knjige.

gimnazije. Tako slovenske maturitetne naloge, ko o trpljenju nisem znal nič pametnega napisati — seveda, ker nisem nič vedel —, drugi pa so pisali, česar izkusili niso, medtem ko jaz čvekati nisem mogel. In koliko je spominov s sestankov »Žara«, kako sem hotel gospodovalno kritizirati, pa problemov sploh poznal nisem, kakor drugi seveda tudi ne. Še danes se sam sebi smešen zdim. Kako malo še danes poznam življenje, kako malo pravzaprav še znam! Kako zunaj študirajo naši fantje, akademiki in drugi.

Danes je bil pri meni Nejče. Prečudno me je prevzelo prav to dejstvo, kako so zunaj vsi vdani našemu skupnemu idealu, kako garajo, kako resno pojmujejo življenje, kako so vsi predani stvari in samo za to žive. Kako pa mi tukaj vse na lahko vzamemo, smešimo trud in prizadevanje. Sedaj se ne bom več oziral na nobeno smešenje. Kadar bom malodušen, se bom spomnil na to — na Nejčev obisk, na g. Ehrlicha, na Čirota, kako gara. Na to, da je naša stvar pravilna, vse drugo pa se izgublja. Kar je globoko, bo ostalo.

5. julija 1942

Sv. Ciril in Metod, varujta slovenski narod! Danes so bili posvečeni novomašniki. Tiho, mirno, veličastno mi je zajemalo in vzgibavalo v duši, ko sem bil pri obredu. Cerkev živi, neprestano rodi nove sinove. Dinastija Cerkve — posvečevanje novomašnikov — najlepši zgled vekovnosti. Iz roda v rod — iz veka v vek bo škofova roka s fizičnim dotikom prenašala oblast, božja pa bo vžigala v dušo: *Sacerdos in aeternum*¹⁾. Taki dnevi predro steno dušičnega in žalostnega ozračja neljubih razmer, ki nam kličejo, da smo odveč, da je čas prešel za nas. Bog hoče, da smo. Cerkev posvečuje v miru in vojni. Vera in pogum! Ne se dati vplivati od sveta! Prav ta misel me je danes presunila. Gospod vodja je govoril (v obednici ob napitnici), da danes pri ljudeh ni več smisla za nadnaravno, božje; vse je zagledano v prst in zemljo in uživanje. Pot k nadnaravnemu, v ta prelepi vrt, naj kaže, če kdaj, še posebno danes, duhovnik. Duhovnik mora biti mož nadnarave. — Jaz sem namreč — morda nezavedno — vedno iskal potrdila za svojo pot, nekakšnega vzora in zgle-da, pri svetu. Toda v svetu vsega tega danes ni. Zato sem vedno prišel s sprehoda izčrpan — polno obrazov, a kolikor obrazov, skoraj toliko pomilovalnih, začudenih, sovražnih pogledov. Pri ljudeh sem iskal, česar nimajo. To mora vendar današnji duhovnik prinesiti v današnji svet: nadnaravo, milost, ki je življenje, namreč življenje duše, a zato človeka v njegovi celotnosti. Torej če tega v svetu ni, ne smem potem misliti, da sam nisem na pravem, če je večina brez tega. Kje bom pa to dobil? Tam, kjer je vir življenja, milosti in vsakega pravega, dobrega daru, pri Gospodu v tabernaklju. Tam naj bo moj zaklad, tam moje srce!

1) Duhovnik na veke.

V slovenska obzorja in čez

Mogoče ne veste, da...

- da bo pred božičem izšla v Londonu (PIKA PRINT LIMITED, Genotin Road, Enfield, MIDDX, EN1 2AA England) tri sto strani obsegajoča knjiga znanega slovenskega raziskovalca daljnovzhodnih vprašanj dr. Otona Ambroža *PEKING'S STRATEGIC DETERRENCE TO SOVIET IMPERIALISM* in da bo distribucijo prevzela DEA, Librerie Internazionali, Diffusione Anglo-Americane, ki ima podružnico tudi v Trstu, Via Daurant 15...
- da so med zadnjo vojno delovale v Ljubljani kar štiri protikomunistične obveščevalne službe...
- da je pred kratkim slavni astronom Fred Hoyle izjavil, da je verjetnost, po kateri naj bi bilo vesolje nastalo slučajno, enako verjetnosti, da 50.000krat zapovrstjo dobiš vsakič številko 12, če mečeš na mizo dvoje kock...
- da iz ankete, ki jo je v Ljubljani organiziral dr. Niko Toš, izhaja, da je 53 odstotkov Slovencev mnenja, da bi Slovenija imela boljše perspektive za gospodarski razvoj zunaj konteksta Jugoslavije...
- da pisatelj Boris Pahor dokončuje rokopis svojega dnevnika iz leta 1975, v katerem je izšla knjiga EDVARD KOCBEK - PRIČEVALEC NAŠEGA ČASA, ki je sprožila znani režimski pogrom proti Kocbeku in dejansko pomenila začetek revizije revolucijske preteklosti v slovenski javnosti...
- da je knjiga o Medjugorju, ki jo je Vinko Ošlak napisal v esperantskem jeziku, izšla v samizdatu v litavščini in ukrajinščini...
- da kino SLOGA v Ljubljani predvaja najbolj izvalne ameriške pornografske filme...
- da je za jesen prihodnjega leta predviden izid 2. dela knjige Staneta Kosa *STALINISTIČNA REVOLUCIJA NA SLOVENSKEM*, katere prvi del je izšel 1984...
- da je znani slovenski sociolog dr. France Bučar predložil neki ljubljanski založbi rokopis svoje nove knjige *USODNE ODLOČITVE* z inovativnimi pogledi na slovensko revolucijo...
- da je na letošnji DRAGI prisostvoval nedeljski maši, ki jo je daroval dr. Zdešar, tudi bivši partizanski politkomisar...

Zapiski jeznega Slovenca

Janez Svolfšak

Že dneve dolgo pospravljam svojo pisalno mizo. Takšni kupi papirjev, knjig, revij, brošur, sobotnih prilog DELA, vseh vrst časnikov, vmes pa drobnih listkov z mojimi zapiski se je na njej nabralo, da me s to šaro Matilda ne sme presenetiti. Nič me ne sme presenetiti! Za moje vnučke je sicer tale pisalna miza muzej v miniaturo, sam bi jo pa že enkrat videl rad prazno pred seboj. Pometeno. Počiščeno. (Ne mi, prosim, očitati, da sem plagiator! Takele toporiščivske »povédi« namreč uporablja Polde Bibič v svojem Igralcu. Meni so se vsipale spod tipk že davno pred rojstvom Bibičevega Igralca. Ste ga prebrali? Če ga še niste — pohitite in ga požrite!)

—o—

Prvi listek:

»Radio Triglav Jesenice. Nekemu kranjskemu Janezu, ki se odpravlja v našo ljubo jugoslovansko armado, pa danes, v nedeljo, 17. julija 1986. leta, tudi goduje, *sedemkrat* voščijo njegovi najbližji ter prijateljice in prijatelji vse najboljše za njegov

osebni praznik.«

Madona, šel sem brskat po vseh slovarjih od Gregorija Alasia da Sommaripa (Italiano-sloveno, altro testi italiano-sloveni e testi sloveni. Udine 1607.) pa skozi Hieronymusa Megiserja (Thesaurus Polyglottus. Leta 1603.) do Slovarja slovenskega knjižnega jezika. Tam piše na strani 710 v drugem stolpcu zgoraj:

gód —ú

dan v letu, ko je osebno ime kakega človeka navedeno v koledarju: danes je njegov god; praznuje god in rojstni dan; dati, dobiti kaj za god, prejeti voščilo za god.

Menda si je pred petintridesetimi leti neki partijski prenapetež razčesnil glavo ob klerikalistično dišečem *gódu* ter si zanj izmislil čudovit besedni ponaredek:

osebni praznik.

Francke in Micke, Janezi in Franceljni, Ančke in Metke, Jožeti in Gorazdi, Bogomile in Črtomiri pa na Slovenskem še kar naprej

godujemo.

Bi ne bilo prelepo, če bi tale *osebni praznik*, ki ga ni v nobenem slovenskem slovarju, vsaj jeseniški Radio Triglav črtal iz svojega besednjaka ter z naprejo voščil ljudem »vse najboljše za gód«?

Dajmo, Slavko, Janko, Lenka — spravite malo korajže skupaj pa začnite voščiti

vse najboljše za gód,

kot si to sicer voščimo Slovence in Slovenci že skozi dolga stoletja! Neumne sprenevedavosti bo konec in trapasti *osebni prazniki* se bodo po hitrem postopku umaknili v mirno pozabo.

Kar je še več vredno:

Škotski Gorenjci in Gorenjke bodo presrečni, ko jim boste spet voščili

vse najboljše za gód.

—o—

Drugi listek:

»Železniška postaja Nova Gorica. Na Slovenskem. Namenjem sem k bratrancu v Gabrje. Na italijansko stran. Tja, v Italijo, bi se rad odpeljal z vlakom. S table z voznimi redi sem se poučil, da bo vlak odpeljal ob pol osmih zvečer. Ampak s katerega perona? O tem pri voznih redih nič ne piše.

Vprašam prvega železničarja v uniformi, s katerega perona bo odpeljal vlak v Gorico.

»A ma šta, brate, ti to mene pitaš? Ne znam ja ništa o tome.«

Vprašam drugega uniformiranega železničarja, ki se je s kladivcem v rokah sprehajal po postaji.

»Šta ti ja znam. Možda s trećeg, petog. Stvarno, družo, ne znam.«

Potem sem spraševal še tretjega, četrtega, petega in sedmega železničarja.

»Daj, brate, budi ljubazan pa se raspitaj o tome kod blagajne!«

Kakšen čudež! V blagajni *slovenske* železniške postaje v Novi Gorici sem naletel na *Slovenca!* Odkril sem mu svojo bolečino:

Na *obmejni slovenski železniški postaji* se počutim nekako tako, kot da bi se znašel v *Mikuličevem olimpijskem Sarajevu.*

Kako me je potolažil!

»Bi radi s svojimi rojaki po slovensko govorili? Pójdite čez mejo!«

—o—

Tretji listek:

17. september 1986.

V vlaku, s katerim se bom iz Nove Gorice odpeljal v Gorico, sem edini potnik. Seveda sta v vlaku še strojevodja in sprevodnik. Prismejal se je k meni (v italijanski železničarski uniformi!) ter prijazno pobaral:

»Bi vam smel preščitniti vozni listek?«

Ponudil sem mu požirek žganega. Zaklepetala sva se in srečno prevozila vse ovinke ter se pripeljala v Gorico. Ko se je vlak (ima samo en vagon) ustavil na postaji v Gorici, je zagrabil mojo potovalko, me prijel za roko ter popeljal na peron.

Znašla sva se pred dvema uniformiranima človekoma.

»Tale tu je »carina«, sosed njegov pa »policija!«

Kako smo se smejali! Slovenci med seboj. Vsak je nekajkrat srknil požirek domačega iz steklenice, potem pa sta mi carinik in policaj — oba Slovence — pomagala najti taksista, ki me je odpeljal v Gabrje.

Preden sem se vsedel v taksi, me je italijanski policaj, Slovenec, krepko objel in rekel:

»Zdaj, prijatelj, ste prišli domov!«

—o—

Četrty listek:

Bratranec se je odpeljal po opravkih. Sprehodil sem se do gabrjanskega pokopališča. Berem priimke na spomenikih:

Černič, Kovič, Grilj, Marušič, Devetak, Bizjak, Kranjc, Primožič, Ferligoj, Juren, Cotič, Mozetič, Brajnik, Pipan, Boškin, Hvala, Tomšič. Vmes res Marie Freifrau Steiningler in Carl Freiherr Steiningler. Ali Maria Baronin Bianchi — Duchessa di Casalanza, geb. — kaj jaz vem, kako se je pisala ob rojstvu. Potem malo čudno na naslednjem spomeniku Filippo Kristančič, ki je umrl leta 1974 komaj teden dni star. ta že ni več Filip, temveč Filippo.

Tam je pokopan še en »generale di divisione« Giannetto Parodi pa še »conte Carlo Filippo Dandini« in še je nekaj »contejev«.

Na pokopališčih ni nacionalizmov. Na Dvjem leži Nemeč Wilhelm Lass ob Slovincu Janezu Poldu. Na Oslavju so ob ploščah 57200 padlim italijanskim vojakom napisali petsto devetintridesetim avstroogrskim vojakom, med katerimi ni malo Slovencev.

Nič nas ne sme presenetiti! Na tem našem, vsega usmiljenja vrednem planetu je Matilda edina pravičnica. Nič ne izbira med svojimi podaniki. Kralja ali cesarja, papeža ali kardinala, generalnega sekretarja partije ali ubogega, sestradanega zamorca zgrabi in ga položi v grob.

Kanibala k učenjaku. Francoza k Angležu (kaj hujšega bi se jima sploh ne moglo zgoditi). Slovenca k Slovenki. Da se bosta še v grobu žrla... Pokopališča so resda neme priče. Molčijo. Kdor pa se zna sprehoditi skozi njega, mu spregovorijo. Naravnost zakričijo.

O tèm, kako bedna pojava je na planetu Zemlja homo sapiens.

—o—

Peti listek:

»20. septembra 1986.

Spet sem »doma«. V Novi Gorici. Kostanjevico bi rad videl. Toliko je krajev na svetu, ki jih še nisem videl, pa bi jih rad. Recimo Severni tečaj. Ali pa mumijo svetega Karla Boromejskega v trezorju Duoma v Milanu. Rafaelovo fresko Grška šola v Vatikanskih muzejih, njegovo skico za Grško šolo v Ambrosiani. Grobnico Goetheja in Schillerja v Weimarju. Tistih nekaj deset tisoč glinastih vojakov, ki jih na Kitajskem izkopujejo iz grobnice davnega kitajskega cesarja.

Sranje! Drek!

Danes hočem videti Kostanjevico! Če bom imel srečo, bom prijel v roke unikat Bohoričeve slovnice. Menihi na Kostanjevici jo hranijo v svoji knjižnici.

Najprej se je treba znebiti prtljage.

V garderobi na železniški postaji odložim na polico potovalko.

Garderober na *obmejni slovenski železniški postaji*:

»Dobar dan! Eto vam potvrda!«

Vzamem v roko listek, ki ga zdaj natančno prepisujem:

Jugoslovenske železnice K. 49

Stanica Nova Gorica

Ostavnica broj 22131

(PRIZNANICA)

Predato dana 20. 9. 1986

u 20 9 časova kakšen psalm bi ob tej nepismenosti človek lahko zapel: potovalko sem oddal pred deveto uro dopoldne!)

Izdato dana 19.....

u časova

Potem pa še spodaj na listku: *Broj odeljka. Naplacenno — za komada, za dana, za dinara. PRIMEDBA: Prtljag se čuva najviše 30 dana.*

Usmili se me Bog po svoji milosrčnosti!

Saj sem zdaj živel v Italiji tri dni med samimi Slovinci. Zdaj pa sem prišel v »Slovenijo, moje deželo«, me je pa tole dočakalo!

Zadnjič mi je koroški Slovenec potožil, da v letu 2000 na avstrijskem Koroškem ne bo več Slovencev, če bo asimilacija s tako naglico napredovala.

Lepega septembrskega dne predlani sem se znašel v kmetijski šoli v Šent Jakobu na Koroškem. Vodijo jo slovenske šolske sestre. Novo šolsko leto so začeli z mašo, ki jo je ob dveh somaševalcih po slovensko odžebiral veliki Slovenec iz Tinj, msgr. dr. Jože Kopeinig.

Nič skrbi za urednika:

Če omenjam msgr. dr. Jožeta Kopeiniga, bo njegovo ime lahko velikokrat zasledil v DELU v člankih, ki jih z Dunaja ali iz Celovca pošilja antiwaldheimovsko razpoložena Barbara Goričarjeva.

Tista maša v moderni, prelepi kapeli slovenske šentjakobske kmetijske šole je bila svojevrstno doživetje. Osemdeset čednih, za ljubezen zrelih deklet je celo uro dolgo po *slovensko* prepevalo in molilo v zboru! V Šent Jakobu na avstrijskem Koroškem!

Po koncu maše sem se umaknil k vratom, da bi se nagledal tega mladega, lepega ženskega slovenskega koroškega mesa, ko bo korakal mimo mene. Ne moreš človek sebe zatajiti. Moški ostane moški, pa najsi bo stokrat poročen. Bolj ko se stara (moški namreč), bolj pohlepen postaja. Upam si trditi, da nisem osamljen pojav.

Torej se je vzdignila tista ženska mladostna lepota s klopí in začela prihajati skozi vrata na hodnik.

Celo uro dolgo so po *slovensko* prepevale in molile v kapeli, kajneda?

Ko so v parih stopale skozi vrata, so začele klepetati. Še zadnji parček z ljubkimi ritkami se je obzibal.

Ostal sem pri vratih nem, sploh nič več moški. Do vratu potopljen in poražen *Slovenec*.

Zakaj?

Tudi *ena* od najstnic, ki so bežale mimo mene, ni po *slovensko* spregovorila!

Vse po nemško.

Upri sem se solzam, ki sem jih čutil v očeh. Prihajala je mati prednica. Ustavil sem jo in poprosil za pogovor. Prijazno me je povabila k svoji mizi.

Za najino prerekanje si je utrgala veliko svojega časa. Nazadnje mi je dala koristen napotek (ob povabilu na kosilo):

»Pojdite v vrt med dekleta! Nje vprašajte, koliko velja slovenščina na Koroškem!«

Ubogal sem jo.

Pri mizi je sedelo pet nevest. Sramežljivo sem povprašal, če smem prisesti. Kadar te pet najstnic preišče od glave do nog, človeku v mojih letih ni preveč prijetno. Tri so brž prikimale, drugi dve pa z nekaj rezerve. Sedel sem k njim na klop. Moji sosedi je bilo ime Maja.

»Janez?« me je pogledala. »Hanzi, net bor?«

Zmrazilo me je.

Ob novem šolskem letu Maks Šah

21. septembra so se tudi v naši deželi odprla šolska vrata za leto 1987/88. Kako izgledajo novi obrazi, pred novimi in seveda še vedno pred starimi in nerešenimi vprašanji? Zaskrbljeni smo ob demografskem padcu, ki ga čuti vedno bolj tudi naša šola na Tržaškem in Goriškem. Našo šolo še vedno tarejo prostorski problemi, zlasti na višjih šolah. V Gorici se od obljub ni nič premaknilo na boljše. Na Tržaškem pa trpi najbolj Trgovski tehnični zavod z oddelkom za geometre, kateremu še vedno niso dodelili zadostnih prostorov v paviljonu bivše psihiatrične bolnice, kjer je prostora več kot dovolj, manjka pa le dobra volja javne uprave: občina, da popravi regulacijski načrt, pokrajinska uprava pa, da se dokončno loti temeljite restavracije prostorov. Letos velja pravilo, naj razredi nimajo več kot 25 učencev. Zato so potrebni novi razredi.

Nekaj števil. Skupni vpisi za leto 1987/88 nam dajejo naslednjo sliko:

Na Goriškem:	1987/88	Lani	Razlika
Osnovne šole	347	377	(— 30)
Srednja šola v Gorici	257	293	(— 36)
Srednja šola v Doberdobi	61	61	(—)
Licej »Trubar«	59	59	(—)
Učiteljišče »S. Gregorčič«	40	45	(— 5)
Strokovna šola »Cankar«	105	96	(— 9)
Tehnični zavod »Zois«	91	87	(+ 4)
Slov. oddelek na zavodu Galilei	47	40	(+ 7)

Na Tržaškem:	1987/88	Lani	Razlika
Osnovne šole	822	923	(— 101)
Srednje šole (vseh sedem)	757	780	(— 23)
Višje srednje šole:			
Klasični licej »Prešeren«	42	43	(— 1)
Znanstveni licej »Prešeren«	255	229	(+ 26)
Trgovski teh. zavod »Ž. Zois«	332	320	(+ 12)
Geometri	52	51	(+ 1)
Učiteljišče »Slomšek«	60	71	(— 11)
Vzgojiteljice	20	25	(— 5)
Poklicni zavod »J. Štefan«	141	156	(— 15)

To so gole številke, ki dejansko držé. Možne so le malenkostne spremembe: morebitni prepisi ali pa izstopi. Zaskrbljujoča je zadnja kolona na desni: razlika, ko pri večini šol beležimo padec. Zlasti hud padec je na osnovnih šolah, tako na Goriškem kot na Tržaškem. Prihodnjč bomo objavili stanje vsake osnovne šole posebej in bomo videli, kje smo najrevnejši, v nevarnosti, da izumrjemo. Po nekareti vseh so slovenske osnovne šole že zaprli, ker ni otrok, drugod pa preti ista nevarnost in to v izključno slovenskih vaseh. Ali ni več volje do življenja?

—o—

Ob koncu še ena vest. Z novim šolskim letom se je od šole poslovil dolgoletni šolnik prof. Egidij Košuta, ki je vse svoje živ-

ljenje posvetil šoli. Bil je najprej učitelj, a je moral sprejeti nase gorje vojne.

Ko se je vrnil iz ujetništva, se je takoj predal svojemu poklicu, a ni miroval.

Ni se ločil od knjig. Študiral je dalje, pustil delo na osnovni šoli in prešel na srednjo in iz srednje na višjo srednjo šolo, kjer je na učiteljišču dolga leta poučeval vzgojne predmete. Nato je kar 17 let poučeval na liceju zgodovino in filozofijo. Pet let je bil ravnatelj učiteljišča in nezadnje pet let deželni inšpektor za slovenske šole prve in druge stopnje in še koordinator za italijanske višje srednje šole. Toda vsa leta službovanja so bila za prof. Košuto nekaj vsakdanjega. K temu pa si je naložil nelahko delo: pisanje učnih knjig za zgodovino, filozofijo, prevedel Komenskega Veliko didaktiko in še Psihologijo za učiteljišča. Koliko pa je bilo še vzporednega dela na sindikalnem polju, pisanje raznih člankov in številna predavanja po radiu in po društvih in šolah! Vse to je Košuta opravljal s tolikim elanom, da želimo samo to: da bi imel veliko posnemovalcev.

Primorskemu umetniku Negovanu Nemcu v slovo

Glej!

Od nekje je prišla,
morda iz samega blatnega dna
otožnost.

Ves mesec
so prihajale morane mrmrat
žalne pesmi pod Devinski grad;
prislunil si jim
z vsem bitjem
in zapustil si
Kras ter sončno raven.

Zdaj utihnile so črne vile,
le morje v tisočeri kapljah
marmor objokuje.

Zaman.

Odslej bo ležal neobdelan. Sam.

Verena Perko
Kamnik

3. primorski dnevi na Koroškem

V okviru kulturnih izmenjav, ki jih vsako leto pripravljajo Krščanska kulturna zveza iz Celovca, Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici, Slovenska prosveta iz Trsta in društvo Studenci iz Benečije, so se od 11. do 18. oktobra odvijali na raznih krajih Koroške tretji kulturni dnevi primorskih Slovencev. Pobuda se je letos odvijala že petič, saj so tudi Korošci že dvakrat bili v gosteh v naših krajih. Vsakoletni teden primorske ali koroške kulture povezuje društva in ljudi iz različnih pokrajin in tako ustvarja pogoje za uresničitev skupnega kulturnega in življenjskega prostora, za katerega se zadnja leta potegujejo številni politični in kulturni forumi.

Program je bil tudi letos izredno bogat in pester. Naj za kroniko vsaj zabeležimo glavne točke: v nedeljo, 11. oktobra, so v Šmihelu gostovali člani prosvetnega društva F. B. Sedej iz Števerjana s Finžgarjevo ljudsko igro Veriga; isti dan so na Ziljski Bistrici gostovale tudi skupine iz Benečije in Rezije s pevsкими in plesnimi točkami; v ponedeljek je bila v avli Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu odprta razstava o Slovencih iz Benečije; še pred tem so na slovenskem oddelku ORF oddajali radijski pogovor v živo o Slovencih v Italiji; v sredo je bila v Tischlerjevi dvorani v Celovcu okrogla miza o gospodar-

skem stanju Slovencev v zamejstvu, pri kateri so sodelovali gospodarstveniki in strokovnjaki iz vseh pokrajin naše dežele in Koroške; v petek sta se pesnica Ljubka Šorli in pisatelj Boris Pahor predstavila najprej dijakom Zvezne gimnazije v Celovcu, nato pa še dijakinjam Strokovne šole za gospodarske poklice v Št. Petru pri Št. Jakobu; v soboto in nedeljo, 17. in 18. oktobra, sta vzporedno potekali srečanja mladine in izvoljenih predstavnikov iz obeh dežel; tretji teden primorske kulture na Koroškem se je končal v nedeljo v Selah, kjer sta v zgodnjih popoldanskih urah nastopila ženski zbor Devin in moški zbor Fantje izpod Grmade iz Devina.

SLAVISTI

Letošnjega slavističnega zborovanja, ki je bilo v Bohinjski Bistrici, se je udeležilo več kot 500 slavistov. Prisotnih je bilo tudi kakih 20 članov Slavističnega društva Trst, ki mu zdaj predseduje Janez Povše iz Gorice in povezuje slovenske slaviste v Italiji. Njegovi člani so imeli pet referatov na zborovanju.

80 LET GLEDALIŠČA

6. oktobra je minilo 80 let od prve predstave poklicnega Dramatičnega društva v Narodnem domu v Trstu.

IZOBRAŽENCI V STIČNI

Od 2. do 4. oktobra je bilo na pobudo Medškofijskega odbora za izobražence iz Ljubljane mednarodno srečanje katoliških izobražencev v Stični. Udeležencev je bilo 70. Poleg skupnih predavanj so bile na delu skupine, ki so razpravljale v teh jezikih: slovensko, nemško, italijansko, furlansko, madžarsko, hrvaško, angleško, esperanto.

ŠEKSOV DNEVNIK

Pri slovenski založbi KRT je izšel jetniški dnevnik odvetnika Vladimira Šeksa, ki je zadnja leta v središču sodnih kronik o oporečnikih v Jugoslaviji.

SSG

Slovensko stalno gledališče v Trstu je imelo 16. oktobra prvo premiero, Sumljivo osebo Branislava Nušiča v režiji Dušana Jovanovića.

VUK V TRSTU

Ob 200-letnici rojstva srbskega buditelja Vuka Karadžića je bilo več kulturnih pobud tudi v Trstu na pobudo tržaške univerze, Narodne in študijske knjižnice, Slovenskega stalnega gledališča in Glasbene matice. 26. in 27. oktobra je bil znanstveni simpozij Vuk Stefanović Karadžić, Srbija in Evropa. Na sporedu pa so bili še koncerta zboru Ivo Lola Ribar iz Beograda, gostovanje Jugoslovenskega dramskega pozorišta iz Beograda in recital srbskih ljudskih pesmi.

Prof. Janko Zerzer predstavlja primorska ustvarjalca Borisa Pahorja in Ljubko Šorli koroški mladini na strokovni šoli v Št. Petru pri Št. Jakobu (levo); italijanski konzul Martini se je udeležil otvoritve razstave o Benečiji v avli slovenske gimnazije v Celovcu (desno)

Msgr. Franc Močnik 80-letnik

26. septembra je praznoval 80-letnico msgr. dr. Franc Močnik iz Gorice. Rodil se je v Idriji, v Bologni je dosegel doktorat iz matematike, nato pa je stopil v goriško bogoslovje. Posvečen je bil leta 1934. Ob razmejitvi, ko je bil župnik v Solkanu, je bil imenovan za apostolskega administratorja jugoslovanskega dela goriške nadškofije, vendar so ga jugoslovanske oblasti izgnale preko meje. Vrnil se je in se naselil na Sv. Gori, pa so ga spet prisilili, da se je izselil v Gorico. Tam je postal profesor matematike na slovenskih šolah, v Alojziševišču pa je bil prefekt in ravnatelj. Bil je prvi župnik slovenske duhovnije pri Sv. Ivanu v Gorici, od leta 1955 pa je odgovorni urednik Katoliškega glasa. Zdaj je kanonik penitenciar v goriškem stolnem kapitlju.

Na sliki z domače slovesnosti v goriškem Palace Hotelu od leve sedijo: goriški škofov vikar dr. Oskar Simčič, dr. Kazimir Humar, jubilan dr. Franc Močnik, tržaški škofov vikar dr. Lojze Škerlj; stojijo z leve: župnik Anton Lazar, župnik Jože Jurak, hotelir Vinko Levstik in pesnik prof. Vinko Beličič.

P. FIDELIS

Pater Fidelis Kraner, ki je zadnjih 19 let delal kot izseljenski duhovnik med rojaki v Švici, se je na romanju v Einsiedelnu poslovil od švicarskih Slovencev. Zaradi bolezni se bo naselil v Vipavskem Križu.

RAZPRAVE OB VEČERJI

Pobuda debatnih večerov z izbranimi gosti ob večerji v Slonu, ki si jo je pred leti zamislil rajni Bojan Štih, se ne nadaljuje le v Ljubljani, temveč je zaživela tudi v Slaviji v Mariboru. Dne 4. novembra pa je bil prvi od šestih takih večerov še v dvorcu Zemono v Vipavski dolini. Dr. Matjaž Kmecl je govoril o Sloveniji in Slovencih v letu 1987. Večere na Vipavskem vodi pesnik in politik Ciril Zlobec.

ŠKEDENJSKA KRUŠARCA

To je naslov dvojezične študije, ki jo je napisal duhovnik in javni delavec

DR. SIMČIČ KANCLER

Goriški škofov vikar za Slovence dr. Oskar Simčič je postal tudi škofijski kancler. Zato je pustil mesto kateheta na klasični gimnaziji. Prevzel ga je jezuit iz Slovenije p. Marko Rupnik.

SKAVTI

Goriški del Slovenske zamejske skavtske organizacije je imel občni zbor 4. oktobra v Lokvah.

11. oktobra pa je bil občni zbor SZSO za Tržaško na Opčinah. Nova načelnica v Trstu je Bruna Ciani, za načelnika pa je bil potrjen Marjan Jevnikar.

MAISTROV SPOMENIK

Ob 70-letnici bojev za severno mejo so 10. oktobra v Mariboru odkrili spomenik generalu Rudolfu Maistru (1874-1934). Izpolnila se je tako dolgoletna želja in zahteva preživelih Maistrovih borcev ter drugih zavednih rojakov. Kip je delo Vlaste Zorko Tihec. Slavnostni govornik je bil predsednik SZDL Jože Smole, govora pa sta imela še nekdanja borca Zmago Porekar in dr. Ervin Mejak. Po uradnih podatkih je danes živih še 241 Maistrovih borcev.

Pri mariborski založbi Obzorja je izšla študija koroškega rojaka dr. Luke Sienčnika Koroški plebiscit 1920.

DUHOVNIŠKO SREČANJE

26. srečanje zamejskih in izseljenskih duhovnikov je bilo sredi avgusta na Stari Gori pri Čedadu.

Dušan Jakomin, kaplan v Škednju v Trstu. Knjigo sta 4. oktobra predstavila Tomaž Simčič in Dante Cannarella.

DSI je začelo novo sezono

Po poletnem premoru se je z oktobrom začela redna sezona Društva slovenskih izobražencev, ki nas na svoja srečanja vabi vsak ponedeljek ob 20.30 v Peterlinovi dvorani. Sestanke je začel 5. oktobra gost iz ZDA prof. Jože Velikonja, ki je pripovedoval svoje vtise ob novem obisku Slovenije. Naslednji ponedeljek so pripovedovali svoje vtise iz Argentine prof. Tomaž Simčič, Marjan Kravos in Marjan Pertot. 19. oktobra se je DSI oddolžilo spominu Janeza Evangelista Kreka ob 70-letnici

njegove smrti. O tem velikem Slovencu in o njegovem političnem delu je govoril dr. Janko Prunk iz Ljubljane. Zadnji ponedeljek v oktobru sta DSI in krožek za družbena vprašanja Virgil Šček pripravila zanimivo informativno okroglo mizo o referendumih, pri kateri so sodelovali Ivo Jevnikar, inž. Franko Piščanc in odvetnik Jože Škerk (foto).

40 LET PRIMORSKIH NOVIC

V Kopru so 7. novembra proslavili 40-letnico lista Primorske novice, ki izhaja v nakladi 27.000 izvodov dvakrat tedensko. Pred 40 leti so bili njegovi predhodniki listi Nova Gorica, Istrski tednik in Slovenski Jadran.

HVALEŽNICA

Tudi letos se je veliko slovenskih vernikov iz Trsta in okolice udeležilo tradicionalne zahvalne maše 8. novembra v stolnici Sv. Justa. To je priložnost za srečanje slovenskih vernikov s škofom msgr. Bellomijem, ki je maševal in pridigal. Hvaležnico prireja Slovensko pastoralno središče v Trstu.

PLEČNIK NA DUNAJU

Po Parizu, Ljubljani, Madridu in Münchnu je velika razstava o arhitektu Jožetu Plečniku dospela 9. septembra na Dunaj, kjer so jo postavili v Zgodovinskem muzeju. Ob robu otvoritve je prišlo do srečanja med kanclerjem Vranitzkim in predsednikom slovenske vlade Šinigojem.

Dr. Janko Prunk

Dr. Jože Velikonja

UMRL ALDO MADOTTO

Dne 17. oktobra je v starosti 67 let umrl rezijanski javni delavec in publicist Aldo Madotto. O Reziji je zadnja leta izdal v italijanščini kar pet knjig. Pred meseci je izšla študija *Vivere tra le montagne - Živeti med gorami*. Že kot otrok je okusil izseljenišvo na Madžarskem. 30 let je bil občinski uradnik. Bil je pobudnik in prvi predsednik kulturnega društva Rozajanski dum.

SEMINAR V TOPOLŠČICI

Zveza cerkvenih pevskih zborov je letošnji poletni seminar priredila od 9. do 15. avgusta v Topolščici pri Šoštanjju. Učni del je obsegal pevski in orglarski tečaj, zraven pa je bilo veliko družabnosti in spoznavanja okolja.

ELIZABETA SPETIČ - PRAPORŠČAK DELA

Letošnja absolventka trgovskega tehničnega zavoda Žiga Zois v Trstu Elizabeta Spetič je 22. oktobra prejela v Rimu iz rok predsednika republike Cossige naslov »praporščak dela« za odlične šolske uspehe. Na podlagi vsega višješolskega študija se je izkazalo, da je bila letos najboljša dijakinja v Italiji.

Predavatelj Tone Zrnc

Roženvenska procesija v Barkovljah v nedeljo, 4. oktobra letos

VIPAVSKI KRIŽ

11. oktobra so se v Vipavskem Križu končale slovesnosti ob 350-letnici kapucinskega samostana. Med drugim so odprli muzej Janeza Svetokriškega z obnovljeno knjižnico in galerijo.

OŽIVLJENI

JANEZ EVANGELISTA KREK

V Sloveniji se je zvrstilo več pobud v spomin na duhovnika, politika, socialnega in kulturnega delavca dr. Janeza Evangelista Kreka ob 70-letnici smrti. Zgodovinsko društvo je v Ljubljani priredilo 16. oktobra interdisciplinarno okroglo mizo o njegovem pomenu. Simpozij je bil tudi na teološki fakulteti v Ljubljani in pa v Mariboru. Velika proslava je bila v Selški dolini, v tisku pa je bilo veliko opaznih člankov. Revija za verne študente in izobražence Tretji dan je objavila v prvi številki novega letnika govore z velike proslave na Sv. Joštu.

SREČANJE NARODNOSTI

Med Ladinci v Val Badii je bilo 16. in 17. oktobra XII. srečanje narodnosti sosednjih dežel. Posvečeno je bilo družbenogospodarskim vprašanjem manjšin. Med predavatelji je bil tudi južnotiroolski zgodovinski voditelj dr. Silvius Magnago.

TRŽAŠKI OKTET V AMERIKI

Tržaški oktet je s koncerti 24. in 25. oktobra v Torontu in Hamiltonu uspešno končal daljše gostovanje med slovenskimi izseljenci v Združenih državah in Kanadi. Koncerti so bili še v Clevelandu, Chicagu, Milwaukeeju, kot tudi pred mednarodnim občinstvom.

SV. HEMA

Od 16. do 18. oktobra so bile na Koroškem uvodne svečanosti ob jubileju sv. Heme. Pred 700 leti je koroška plemkinja postala blažena, leta 1938 pa je bila proglašena za svetnico. Rodila se je nekje v letih 995-1000.

Uvodne slovesnosti v Beljaku in drugje so imele mednarodni značaj. Slovenci so bili aktivno prisotni. Ljubljanski nadškof Šuštar je maševal v cerkvi sv. Heme pri Globasnici.

25. junija prihodnjega leta se bo Heminoga jubileja udeležil tudi papež Janez Drugi, ko bo na obisku v Avstriji. Obiskal bo Krko, kjer bo takrat tradicionalno srečanje vernikov treh sosednjih dežel.

UMRL PROF. JANEZ LOGAR

V Ljubljani je star 79 let umrl literarni zgodovinar in bibliograf, redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti profesor Janez Logar. Rodil se je v Horjulu in v njegovi družini je več znanih kulturnih in znanstvenih delavcev. Po vojni je delal večinoma v Narodni in univerzitetni knjižnici, kjer je vodil bibliografski oddelek, skrbel za številne bibliografije in izdal temeljno delo Uvod v bibliografijo. Kot literarni zgodovinar je uredil Zbrana dela Janeza Trdine, Janeza Mencingerja in Josipa Jurčiča ter izbore in posamezna dela drugih slovenskih klasikov.

DR. ŠUŠTAR V BENEČIJI

Slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar je 28. septembra obiskal Benečijo. Imel je srečanja s slovenskimi duhovniki in laiki ter z videmskim nadškofom Battistijem.

UMRL REKTOR LESKOVAR

22. oktobra je umrl novi ljubljanski rektor dr. Polde Leskovar. Bil je mednarodno znan strokovnjak za tehnologijo gradiv. Opravljal je tudi pomembne raziskave v podjetjih. Leta 1975 je prejel Kidričevo nagrado. Dolžnosti rektorja je prevzel 8. septembra letos.

LISTINA O MANJŠINSKIH PRAVICAH

30. oktobra je evropski parlament odobril Listino o manjšinskih jezikovnih in kulturnih pravicah. Poročevalec je bil flamski poslanec Kuijpers. To je nadaljnji korak Evropske skupnosti v korist manjšin po listini, ki jo je pripravil posl. Arfè in je bila izglasovana leta 1983.

Pač pa Stalna konferenca evropskih krajevnih in deželnih oblasti, ki je del Evropskega Sveta in je imela od 20. do 22. oktobra svoje zasedanje v Strassburgu, ni glasovala o Listini o evropskih deželnih ali manjšinskih jezikih. Gre za dober dokument, ki je med drugim sad avdicije manjšinskih predstavnikov leta 1984 v Strassburgu in ki ga je pristojna komisija že odobrila. Konferenca je po ostri razpravi vrnila gradivo komisiji.

BARAGOV DNEVNIK

V Kanadi tiskajo v angleščini (original ima odlomke v sedmih jezikih) dnevnik slovenskega misijonarja škofa F. Barage. Obravnava obdobje 27.6.1852 - 16.7.1863.

10 LET KOPRSKE ŠKOFIJE

V nedeljo, 25. oktobra, je bila v koprski stolnici velika slovesnost ob desetletnici obnovitve koprške škofije, ki zdaj zajema vso Primorsko v mejah Jugoslavije.

UMRLA MELITA STELE MOŽINA

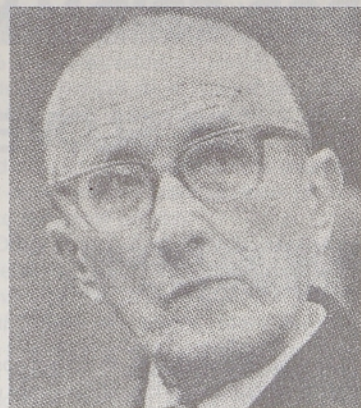
V Ljubljani so 28. oktobra pokopali muzejsko svetovalko Melito Stele Možino. Od diplome leta 1954 je bila zaposlena v Moderni galeriji, kjer je opravila ogromno delo.

BORŠTNIKOVO SREČANJE

Na 22. Borštnikovo srečanju v Mariboru so Borštnikov prstan podelili Angelci Janko Jenčič. Borštnikovo diploma za najboljšo predstavbo je prejelo Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice za uprizoritev dela Petra Barnesarje Rdeči nosovi. Med ostalimi nagrajenci je tržaška kostumografka Marija Vidau.

Umrli je prijatelj Primorske dr. Roman Savnik

Martin Jevnikar

Tiho in skromno, kakor je živel, je odšel 21. oktobra v večnost in prav tako zasebno so ga pokopali v strogo družinskem krogu na ljubljanskih Žalah — dr. Roman Savnik, vodilni geograf, pedagoški delavec, raziskovalec Krasa in biograf. Bil je velik prijatelj Primorske, kamor ga je klicala rodna kri, saj sta bila oče in mati Primorca: oče Angel Savnik, pravnik v finančni službi, iz Bilj pri Mirnu, mati Sofija Domladiš iz Ilirske Bistrice. Izmed Primorcev pa so ga še posebej pritegovali zamejski ljudje v Italiji, ki so izpostavljeni raznarodovanju, zapostavljanju, zato potrebni posebne pomoči in ljubezni; kot zemljepisca pa ga je privlačil čudoviti kraški svet s svojimi pojavi. In tako je Primorski posvetil zrele leta svojega življenja, saj je od julija 1945 do upokojitve 1962 živel in delal na Primorskem.

Dr. Roman Savnik se je rodil 11. februarja 1902 v Ljubljani in dočakal torej dobrih 85 let življenja. V Ljubljani je dovršil klasično gimnazijo in zemljepis in zgodovino na univerzi z doktoratom leta 1925. Od 1925-30 je poučeval na gimnaziji v Celju, od 1930-39 na gimnaziji v Ljubljani, od 1939-43 na učiteljskišči v Ljubljani. 18. oktobra 1943 so ga Nemci aretirali zaradi sodelovanja z OF in odpeljali v Dachau, kjer je ostal do konca vojne.

Po vrnitvi v Ljubljano se je Savnik odločil, da bo delal v osvobodjeni Primorski. Že julija in avgusta 1945 je vodil v Slavini blizu Postojne tečaj primorskih profesorskih kandidatov, ki so se pripravljali, da bodo poučevali na novih slovenskih šolah v Trstu, Gorici, Kopru, Postojni in drugod. Seznanjal jih je z zemljepisom Slovenije in s slovensko zgodovino. S svojo prijaznostjo, demokratičnostjo in naravnost očetovsko skrbjo jih je tako pritegnil, da so postali za vse življenje prijatelji in so se shajali na obletnicah.

V jeseni 1945 so organizirali ustanovitev slovenske gimnazije v Postojni in organizacijo in pripravo so zaupali dr. Savniku. Kljub pomanjkanju prostora, učnih moči in šolskih knjig in drugih učnih pripomočkov je gimnazijo tako dobro uredil, da je zaživela in se začela hitro razvijati. Na gimnaziji ni postal ravnatelj, ampak samo delegat, ker se ni pridružil vladajoči stranki. V jeseni 1947 so ga postavili v Portorož, da organizira in vodi Zbirni center knjig in arhivov cone B STO-ja. Novi uradi jugoslovanske oblasti cone B so zasedli v coni najrazličnejše stavbe, v katerih so bile prej tudi knjižnice in arhivi. Da so dobili več prostora, so arhive in knjige zmetali na podstrešje, v kleti ali na dvorišča, kjer so vidno propadali. Da bi jih končno rešili, so poslali Savnika, ki je ustanovil Zbirni center, kjer je shranil neprecenljive dokumente o istrski preteklosti in dragocene knjige.

Ko po opravljenem delu julija 1951 ni dobil niti stanovanja niti delovnega prostora do 5 km proč od nastajajoče Nove Gorice, kjer naj bi bil položil temelje kulturnemu in znanstvenemu središču slovenskega Posočja, kot je bilo uradno dogovorjeno, je sprejel vabilo SAZU in prevzel posle vršilca dolžnosti Inštituta za razisko-

vanje Krasa, ki ga je SAZU ustanovila leta 1947 v Postojni. Savniku se je posrečilo, da je našel za Inštitut, ki do tedaj ni mogel delati, primerne prostore v bivšem sodišču v Postojni in s tem odprl možnost vsestranskega delovanja slovenskih krasoslovcev. Že naslednje leto je organiziral prvi jugoslovanski speleološki kongres v Postojni in dal na njem pobudo, da se osnuje Speleološka zveza Jugoslavije. Ko je začela SAZU leta 1955 izdajati znanstveno publikacijo *Acta carsologica*, ji je bil Savnik sourednik. Prav tako je bil šest let sourednik strokovnega glasila Društva za raziskovanje jam Slovenije *Naše jame*. Z obema listoma in z znanstvenimi razpravami v njima je dosegel, da se je slovenska speleologija uveljavila široko po svetu.

Leta 1962 je stopil kot bivši znanstveni sodelavec SAZU v pokoj, prevzel pa je službo pedagoškega svetovalca za pouk zgodovine in zemljepisa na vseh slovenskih šolah v občinah Izola, Koper, Piran, Postojna, Ilirska Bistrica in Sežana. Na tem mestu je ostal do leta 1967, ko se je preselil v Ljubljano na Kodeljevo v svoj Tuskul z lepim vrtom.

Tako se je zaključilo Savnikovo primorsko obdobje, toda na Primorsko tudi v Ljubljani ni pozabil. Leta 1977 je začel sodelovati pri Primorskem slovenskem biografskem leksikonu, v katerem je opisal vrsto krasoslovcev, jamarjev in drugih naravoslovcev. Ko sem prevzel leta 1981 uredništvo PSBL, sem ga ponovno povabil k sodelovanju in takoj je ponudil vso možno pomoč. Začela sva se shajati in kovati načrte, na njegovo željo sva se pobratila in si redno pisala. Ker je čutil, da mu pešajo moči, sva pregledala seznam gesel PSBL do konca, izbral je vrsto vrednih mož in jih napisal do Ž. Tako se bo njegovo ime ponavljalo v leksikonu do konca izhajanja in še v dodatnem zvezku.

Izmed njegovih neštetihih publikacij bi omenil samo **Krajevni leksikon Slovenije**, ki je izšel v štirih debelih knjigah večjega formata od 1960 do 1980. V njem so opisani vsi slovenski kraji, na koncu krajev pa navaja 4.000 slavnihih žená in mož, ki so se tam rodili. Za leksikon je dobil leta 1981 Kidričevo republiško nagrado in ocenjevalna komisija je delo označila kot »najpomembnejši kamen v zgradbi naše domoznanske književnosti«. Ker pa leksikon ne zajema zamejstva, je organiziral sestavljanje leksikona tudi za zamejstvo v Italiji in Avstriji. Po njegovi pobudi je zbrano gradivo za **Tržaško pokrajino**, ki bo izšlo pri ZTT v Trstu. Veliko opisov vasi je pripravil za Beneško Slovenijo župnik Božo Zuanella, ki je tesno sodeloval s Savnikom.

Dr. Roman Savnik je bil izredno delaven, natančen, kritičen, demokratičen, nesebičen, vedno pripravljen, da pomaga z nasveti in dokumenti. Prevečala ga je izredna ljubezen do Primorske, ki jo je ob vsaki priliki obiskoval in vse življenje delal zanjo.

Njegov daljši življenjepis bo izšel v letošnjem 13. zvezku Primorskega slovenskega biografskega leksikona.

IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

ZA BUTALE POSEBNA EKONOMSKA POLITIKA

I.

Ne tako davno tega je na nekem posvetovanju ekonomistov v Beogradu kolega ekonomist iz BiH trdil, da je Jugoslavija balkanska država, kjer velja balkanska ekonomija in da zato rabimo poseben balkanski protinflacijski program. Na istem posvetovanju je neki drug naš kolega, tudi iz BiH, trdil, da nobena obstoječa ekonomska teorija ekonomske politike v Jugoslaviji ne velja, in je poskušal teoretično utemeljiti državni udar na področju ekonomske politike, ki ga je izvedla sedanja zvezna vlada takoj ob prevzemu svojih dolžnosti, in seveda, oblasti: gre za znano znižanje obrestnih mer, ko bi jih bilo treba zvišati, gre za pospešeno zaostajanje tečaja dinarja, ko bi bilo potrebno pospešeno dohitevanje, če ne že prehitvevanje, gre za ekspanzivno kreditno monetarno politiko, ko bi jo bilo treba zavirati, gre za nove oblike monetiziranja izgub (npr. olajšano monetiziranje izgub s pomočjo menic — primer Agrokomerc, finančna poravnava izgub kar dvema celima republikama, ipd.), ko bi bilo treba izgube radikalno sanirati, odpravljati.

II.

Sedanji čas v Jugoslaviji je pokazal zanimivo resnico: da določeni ekonomski odnosi in instrumenti, ki se pri tem uporabljajo, zahtevajo določeno, ustrezno stopnjo razvitosti družbenih odnosov. V to so všteti taki odnosi, kot so poštenost, spoštovanje drugih, držanje besede in obljub, spoštovanje zakonov in celo in predvsem zaščita lastnine, tako privatne kot državne ter družbene. Tisto, kar se je nekoč porogljivo imenovalo malomeščanščina, je v Jugoslaviji še ne povsem dosežena stopnja družbenega razvoja.

V jugoslovanske (»balkanske?«) razmere v družbenem delu gospodarstva se vedno bolj vriva mnenje, da kdor je pošten, je neumen, kdor dela, je prismojen, beseda je zgolj beseda, obljuba je prazna, kdor ima, mu je treba vzeti, lastnina je nelastnina

III.

Primer Agrokomerc ni kapitalistično, še manj pa socialistično dejanje. Kakšno pa potem je? Kdo bo rekel, da je kriminalno. Morda. Agrokomerc je izdajal nepokrite menice, Narodna banka Jugoslavije pa izdaja nepokrite bankovce. Ali je potem delovanje Narodne banke Jugoslavije tudi kriminalno? Seveda ni, ker je od države legaliziran kriminal zakonito delovanje.

IV.

Sistem, ki tistim, ki delajo in pri tem ustvarjajo, jemlje, da bi dajal tistim, ki ne delajo oziroma ki delajo slabo in pri tem ne ustvarjajo, nujno vodi v nazadovanje in osiromašenje družbe. Tak socializem je res samo prehodno obdobje, vendar prehodno obdobje v še večjo revščino. Kako se bo ta stadij revščine imenoval, je tudi važno, nekateri so mu že dali ime.

Mogoče še ta trenutek lahko kdo trdi, da je jugoslovanski socializem napredno naravnano v izboljšanje življenjske ravni ljudi, vendar pa je tudi res, da je mogoče trditi, da se kažejo pomembna zunanja znamenja, ki kažejo, da je ta konkretni družbeno-ekonomski sistem naravnano v osiromašenje. Če bo še dolgo ohranjen status quo, bo drsenje v osiromašenje vse močnejše in ga bo vse težje zadrževati in prekreniti.

Sedanje socialistične države, na čelu z Jugoslavijo, morajo narediti radikalen zaokret. Zaokret v stran od državno vodenega gospodarstva, v bolj tržno, bolj liberalno, bolj sproščeno gospodarjenje. Ta družbeno-ekonomski sistem se mora pokazati toliko vitalen, da bo sposoben to narediti in se temu prilagoditi. To je treba narediti, sicer je njegova usoda negotova. Ideološki spori o tem pa bodo tako ali tako tekli še naprej. Ne vidim vnaprejšnjega načelnega razloga, zakaj bi naj ideja in praksa socializma morali biti za vedno poročeni z državnim birokracijam in političnimi strukturami.

Že v sedemdesetih letih je bilo v razvitejših zahodnih gospodarstvih opaziti trend oživljanja liberalizma v gospodarstvu. Zahteva po liberalizaciji je prek zmanjševanja deficitov, dejansko tudi zahteva po zmanjšanju vloge države, predvsem pa neodgovorne obnašanja države, v gospodarstvu.

V.

Jugoslavija je že v sredini 60-letih opazila, da je za njen socializem trend k svobodnejšemu tržnemu gospodarstvu nujen. Pokazalo se je, da pa politično še ni bil možen. V osemdesetih letih je Jugoslavija spet na tem trendu. Sprejema stabilizacijski program na osnovah tržnega gospodarstva. Vendar se še vedno koplje v političnih zavorah.

Jugoslaviji je potreben nov protinflacijski program. Tuja posojila so predrla jugoslovanski napuh, Agrokomerc je razblinil iluzijo o tako imenovanem združenem delu, čakamo še, kdaj se bo končno razpočil milni mehurček, ki ga spušča Narodna banka Ju-

goslavije in z njo država. Potem bo Jugoslavija zrela za nov protinflacijski program.

Marjan Senjur
(NAŠI RAZGLEDI, 11. septembra 1987)

AFERA AGROKOMERC (Iz pisem bralcev)

Velikokladuška afera je izbila sodu dno in gnojnica, ki smo jo bili lahko dotle le duhali, ne pa tudi videli, se je razlila naokrog in posvinjala vse, tudi tiste, ki smo jih še ravnokar imeli za neomadeževane. Obraz jugooblastništva, s katerega se že dalj časa snemajo tančice, se je tokrat razkril v vsej svoji shriljivi podobi. Nobeni sklepi, stališča, izjave, obsodbe, kazenski mehanizem ne morejo več zakriti resnice, povrniti zaupanje in obuditi prived.

Ali je še kje kdo, ki lahko verjame, da je golufijo, ki naj bi ji bili nasledli naši najimenejše bančniki in, ne da bi trepnili z očesom, odlili v Cazinsko krajino akumulacijo svoje republike, zakuhal in izpeljal le prefrigani dočerajnji upravnik kladuške kmetijske zadruge s svojimi ubogljivimi in nebogljenimi sodelavci?

Ali naj res verjamemo, da je pač Hakija zaupal zvitemu Fikretu in da ne njegov brat, ne Mikulić, ne Zemljarić, ne Rotar, ne... sploh nihče torej, ki bi take reči po svojem poslu in odgovornosti moral poznati, ni vedel nič?

Ali je res kje kdo, ki bi še upal, da je Agrokomerc pač eksces, ki se dogodi, tudi v boljših družbah hvalabogu, in ne le po naključju in nerodnosti razkrit mehanizem rasnične distribucije moči in političnega obnašanja povsem nekontroliranih obsežnosti? Ali je še moč javno in zasebno verjeti, da nas taisti ljudje in taista organizacija lahko povedejo kam drugam kot tja, kamor nas že desetletja tako brezprizivno peljejo?

Jure Apih
(TELEKS, 17. 9. 87)

DSP ZAHTEVA UMIK OSNUTKA USTAVE SFRJ

»Društvo slovenskih pisateljev predlaga skupščini SRS, naj od zvezne skupščine zahteva umik predloženega osnutka amandmajev k ustavi SFRJ. To predlagamo zato, ker ta osnutek krepi centralizem, unitarizem in etatizem, po drugi strani pa ne uvaja nujnih ustavnih pogojev za razvoj politične in ekonomske demokracije,« je poudarjeno na začetku izjave.

Naj navedemo le nekaj najbolj nesprejemljivih značilnosti Osnutka:

— (1) Težnja v centralizem, ki neizogibno vodi tudi v unitarizem, oziroma težnja po hudi okrnitvi suverenosti, državnosti in samostojnosti narodov, ki so se v federacijo Jugoslavijo združili ravno zato, ker so upali in sodili, da bodo v tej državi lažje uresničili svoje zgodovinske želje in zahteve po državnosti, suverenosti in samostojnosti.

— (2) Prizadevanje za še doslednejšo redukcijo posameznika na zgolj delavca in funkcijo političnega sistema.

— (3) Težnja po še bolj administrativnem vodenju gospodarstva, ki grozi, da bo gospodarski sistem po uveljavitvi teh sprememb še manj učinkovit, ker bo omejen in podrejen politično-ideološkim in ne ekonomskim kriterijem.

— (4) Med hude pomanjkljivosti Osnutka pa ne sodi le to, kar vsebuje, ampak tudi to, kar v njem pogrešamo — odločen korak v demokratizacijo naše družbe (pravne neposredne volitve, uvajanje političnega pluralizma, neodvisnost sodišč, pravica do stavke itn.).

Zavoljo vsega tega odločno zahtevamo zavrnitev Osnutka amandmajev in Uvodne obrazložitve. Obenem pozivamo skupščino SRS in RK SZDL, naj od skupščine SFRJ zahtevata ta umik tega Osnutka amandmajev in jo obvestita, da Slovenija s predlogom, ki bi nastal na podlagi tega Osnutka, ne bo soglašala.

Slovensko politično vodstvo je naredilo hudo napako in ravnalo v nasprotju z interesi naroda, ki je v prvi fazi postopka letos spomladi kljub izrecnim opozorilom znanstvenikov in javne tribune DSP dalo soglasje k predlogu predsedstva SFRJ v celoti, čeprav takrat to ni bilo nujno.

Na podlagi vseh predlogov sklepamo, da »federacija« ne želi biti več predvsem medij in prostor dogovarjanja in usklajevanja interesov, temveč subjekt odločanja in celo nasilnega izenačevanja vsej izpričani različnosti interesov navkljub. Ne gre torej le za centralizem, temveč tudi za unitarizem, egalitarizem, etatizem in v bistvu za nasilje, ki samo sebe opravičuje in prikriva z ideologijo.

Po teh predlogih naj bi bilo gospodarstvo v celoti še bolj do potankosti regulirano z zveznimi zakoni, da bo tako še manj možnosti za delovanje resničnih ekonomskih zakonitosti in trga in za uveljavljanje osebne iniciative.

Osnutek amandmajev izhaja iz že večkrat opaženega in zavrnjenega stališča, da je državljani kot posameznik zgolj funkcija družbenega sistema in ne dejansko svobodno bitje. Človek se po tej logiki rodi zato, da dela in s svojim delom omogoča obstoj države in družbenega reda z vsemi njegovimi zastranitvami vred. Človek je kotemtakem suženj sistema, delovna žival, katere edini smisel je v življenju za sistem.

(Upravni odbor DSP)

(Odlomki iz članka v sobotni prilogi DELA, Ljubljana, 26. 9. 1987)

O »PREVISOKIH SLOVENSКИH PLAGAH

»Nekatere, med drugim tudi predsednika ZIS Branka Mikulića, zelo »skrbijo« osebni dohodki v naši republici. Ta gibanja naj bi celo ogrožala napore jugoslovanske družbe v stabilizacijskih prizadevanjih. Če priznamo tržno logiko, je odgovor jasen: razlike v osebnih dohodkih so posledica razlik v produktivnosti, kvaliteti proizvodov in storitev ter različnih cenah, ki jih uspe doseči gospodarstvo doma in vse bolj tudi v tujini. « K temu je dodal, da bi lahko bili slovenski osebni dohodki še precej višji, če bi upoštevali povprečne jugoslovanske kriterije pri ocenjevanju rezultatov gospodarjenja in nagrajevanja...

France Popit

(Predsednik predsedstva SRS)

V ozadju takšnih teženj je vedno vprašanje, kdo izkorišča in kdo je izkoriščan. Zaman bi iskali resno analizo, ki bi odgovorila na to zelo zapleteno področje odnosov med bolj in manj razvitimi predeli Jugoslavije.

Eno takšnih analiz je opravil profesor dr. Jovan Rankovića.

Iz analize dr. Rankovića je razvidno, da se učinki slovenskega gospodarstva v primerjavi z jugoslovanskim povprečjem v zadnjih letih strmo povečujejo. Tako je bil bruto rezultat slovenskega gospodarstva leta 1984 za 32 odstotkov večji od jugoslovanskega povprečja, leta 1985 je bil večji za 38 odstotkov in lani še za 52. Neto poslovni rezultat naše republike se je v treh letih povečeval hitreje: leta 1984 je bil za 42 odstotkov večji, leto pozneje za 64 in leta 1986 že za 100 odstotkov večji od jugoslovanskega povprečja.

V tej luči višji osebni dohodki ne morejo biti problematični. Pravzaprav lahko verjamemo, da se ne morejo zdeti problematični niti tistim s polovičarskim znanjem politične ekonomije (razlik med osebnimi dohodki ne skušajo opravičiti niti v etatiistično usmerjenih gospodarstvih Evrope, ker vedo, da bi tako zadušili celoten razvoj). Problematično pa je ozadje, ki je privedlo do takih izjav in poskusov egalizacije v revščini. Če bi si ekonomijo zamislili v skladu s težnjami, da morajo biti tepeni konji, ki vlečejo, bi od realne ekonomije ostal samo — realni socializem. In nadaljnje drsenje v skupno revščino.

(P. Mirkovića)

(TELEKS, št. 38/87)

ZA SVOBODO TISKA

Zaplemba časopisov in knjig so slabo spričevalo za oblast, ker s tem odklanja enakopraven politični dialog. (Potem ko je določen članek prepovedan, ga zadene stigma, in polje dialoga je tako povsem spremenjeno.)

Prvi razlog, ki običajno nastopa ob zaplembah, je **vznemirjenje javnosti**. Vzne-

mirjenje javnosti je čisti politični konstrukt, javnost se ne vznemirja (ne vznemiri jo niti 70% podražitev kruha niti cinični komentar predstavnikov ZIS, da se bodo ob teh podražitvah povečali življenjski stroški za 3,5%), tisti, ki se vznemirja, so politiki. Nadvse usodno za splošno prosperiteto te države bi bilo, če bi časopise zaplenjali zato, ker bi ti lahko vznemirili politike.

Drugi razlog, ki se pojavlja v sodobnih zaplembah, je sramotenje predstavnikov političnih organov. Ta je lahko v nekaterih primerih pravno sicer povsem utemeljen, toda tega problema ne smemo gledati samo v njegovi zadnji fazi. Take sramotitve so običajno korelat manjšim ali večjim političnim škandalom, ki so jih zakrivilo določeni politiki, pa zaradi tega niso odstopili.

B. Nežmah

(MLADINA, Ljubljana, 14. 8. 1987)

KAJ JE DRUŽBENA LASTNINA?

Družbena lastnina je nedvomno pomembna teoretska pridobitev »jugoslovanskega eksperimenta«, ki pa je, žal, ekonomsko neuspešna, ker je ideološki projekt očitno zaobšel nekatera temeljna pravila obli-gacijskega prava. Ne-lastninski značaj družbene lastnine je spontano privedel do ekonomske in pravne anarhije.

Na kar največkrat pozabljamo, je že protislovni značaj samega temelja naše družbene ureditve: družbene lastnine proizvajalnih sredstev, ki ima v enem svojem delu še vedno značaj državne lastnine, v drugem pa se skozi tisočero kanalov pretvarja v skupinsko in zasebno lastnino.

Da je družbena lastnina v praksi pravzaprav ne-lastnina, naposled dokazujejo tudi nenehne razprave o tem, kdo je njen subjekt oziroma nosilec; po ustavi in zakonu o združenem delu je to delavec v združenem delu, seveda pa vsi dobro vemo, kako je s to rečjo.

Ko razpravljamo o družbeni lastnini kot o temeljnem družbenoekonomskem odnosu »jugoslovanskega modela«, bi se naposled morali razbremeniti vulgarnomarksističnih predstav, kakor da gre zgolj za tovarne, stroje, polja. Lastninski odnos je v prvi vrsti ekonomski odnos in mora natančno precizirati položaj ekonomskega subjekta v sistemu družbene reprodukcije; če tega ni, je lastnina, tudi družbena, pravzaprav le leporečje prava, za katerim pa se v dejanskosti družbe odvijajo povsem drugi ekonomski odnosi. Agrokomerc je torej koristen vsaj zavoljo tega, ker je znova pokazal, da mora tudi družbena lastnina imeti konkretne lastnike, z imeni in štampiljkami, s pravicami in odgovornostjo.

Boris Jež

(TELEKS, 17. 9. 1987)

Zdravko Jelinčič: Pesmi, I.-III. knjiga

Danes bi vam radi predstavili zdomskega pesnika Zdravka Jelinčiča, ki je imel nenavadno življenjsko in pesniško usodo, saj so njegove pesniške zbirke potrebovale skoraj sedem let, da so dosegle Trst, pisal pa jih je 45 let, preden jih je mogel povezati v zbirko. Toda v Kanadi, kjer živi, ni našel založnika, zato jih je pretipkal in razmnožil v 100 izvodih. Slovenski kulturni delavci imajo samo v Argentini danes dve knjižni založbi — Slovensko kulturno akcijo in Baragovo založbo —, v ZDA, Kanadi ali Avstraliji so brez njih.

Zdravko Jelinčič se je rodil leta 1921 v Črnem Vrhu nad Idrijo in že v otroških letih doživel fašistično preganjanje. Ko mu je bilo 5 let, so očeta železničarja prestavili v Este, nato v Forli in Bologna, kjer so ostali 20 let. Zato je dovršil vse šole v Italiji, moderne jezike in literature na univerzi v Benetkah z doktoratom 1946. Sredi septembra 1945 je prišel v Gorico in dve leti poučeval na slovenskem klasičnem liceju in učiteljskišči po razmejitvi 1947 pa se je preselil v Šempeter pri Novi Gorici in učil na višji gimnaziji, istočasno je delal tudi v Goriški knjižnici, ki je bila tedaj v Šempetru. Zaradi katoliškega in demokratskega prepričanja je prišlo z oblasti do trenja, prestavili so ga na nižjo gimnazijo, zato je 1958 odšel z družino v Kanado, kjer je v Torontu profesor in vodja Odseka za moderne jezike na višji tehnični šoli.

Pesniti je začel v gimnaziji in prve pesmi so bile v italijanščini leta 1943, na univerzi v Benetkah pa je začel zlagati še ruske in slovenske pesmi. Izguba Trsta, Gorice, Beneške Slovenije in Koroške po zadnji vojni ga je tako pretresla, da je zasnoval leta 1947 pravljico o slovenskem Igorju in pravljico Rusalki, ob njima pa opeva slovensko zgodovino od začetka do sodobnosti in ves slovanski svet. Pesnitev je izrazito romantična in zelo rodoljubna, demokratična, obsega skoraj 4.000 verzov. Dokončal jo je 1950 v Šempetru, a tedaj ni mogel iziti, zato jo je 1980 razmnožil v nekaj izvodih, na ovitku in naslovni strani pa stoji: Gorica 1950.

Nato je v Torontu na enak način razmnožil še tri knjige **Pesmi**. Prva knjiga je izšla leta 1980 v 100 izvodih in kmalu še v sto. Vseh pesmi je 95, nekaj italijanskih in ruskih, ostale so slovenske. Nastale so v Gorici, Šempetru, v Črnem Vrhu in v Kanadi. V pesmih goriške dobe prevladuje silno rodoljubje, skrbi ga, kje bodo potegnili državno mejo, dokazuje slovenstvo Gorice in Trsta, bori se za slovensko zamejstvo, opeva rodni dom in kraje svoje mladosti, a tudi kraje, kjer je živel v Italiji. V pokrajinskih in mladostnih pesmih je polno lirike in orisov naravne lepote, v Kanadi se mu sprva toži, potem se vživi v nove razmere.

Druga knjiga **Pesmi** je izšla v Torontu 1981, spet razmnožena v sto izvodih. Pesmi je 115 in so lirične, priložnostne, domoljubne, politične in filozofske. Spet so pomešane mladostne pesmi s tedanjimi problemi z najnovejšimi. Že v prvi pesmi **Kaj čaka** preseneča z idejo, da bi se morali Slovenci pridružiti Rusom, sprejeti njihov jezik,

»a svojega še dalje obdržati.

Z lahkoto bi se Rusom pridružili in z njimi s časom brate odtujene in stare zemlje zopet pridobili.«

Slovenci bi morali osvojiti vse nekdanje kraje, do Visokih Tur in Donave, do Tilmenta in Rabe, zato bi se morali združiti z velikim ruskim narodom, ki bi združil tudi ostale Slovane, od Rabe do Kamčatke in Soluna. Te in podobne misli opeva v kakih dvajsetih pesmih, ne samo v goriški dobi, ko je šlo za slovenske meje, ampak tudi v Torontu 1980 je napisal pesem **Če nočemo umreti**, kjer pravi, da se moramo združiti s svetovnim narodom:

»Ta narod je za nas edino ruski, slovanski kakor naš, svetovne sile, in jezik je njegov nam tak podoben, da skoraj ni mogoče razumeti, čemu bi se med sabo ločevali.«

Ta moderni panslavizem je seveda neprepričljiv in neuresničljiv, nekoč živ v obrobni slovenski pokrajini, ki so bile bolj izpostavljene raznarodovanju. Kako je prišel Zdravko Jelinčič do teh nerealnih idej, ni pojasnil, od blizu pa je gledal asimilacijo v Italiji in Avstriji, v Kanadi pa je srečal tam rojene Slovence in Ukrajince, ki so govorili samo angleško.

Tretja knjiga je izšla spet pod naslovom **Pesmi**, Toronto 1984, razmnožena v 100 izvodih. Obsega 98 pesmi iz vseh dob ustvarjanja.

V začetku govori o goriški meji, ki so jo tedaj določali, in se zahvaljuje Rusom, ki so podpirali Jugoslavijo. In spet priporoča odprtje vrat Rusom do Jadrana:

»In z njimi bi počasi zemlje naše gotovo enkrat zopet pridobili, morda si pridobili še kaj več.«

Njegove sanje so ostale iste: nekdanje slovenske meje obnaselitvi in slepo zaupanje Rusiji, ki ji nikoli ne reče Sovjetska zveza, kar dokazuje, da misli na romantično Rusijo. Veliko govori o slovenskem značaju, ki da je preveč pohleven in prilagodljiv, o vladi, ki bi morala biti izraz svobodne volje večine in demokratično izvoljenega predsednika, o svobodi, ki jo išče že 50 let. Govori o zamejcih, o mazanju zidov v Trstu, o preštevanju in globalni zaščiti, o enakopravnosti ljudi, o asimilaciji:

»In ni je tu rešitve za zamejce, če znala ne bo najti je Ljubljana, če zanjo Beograd se ne zavzame, če Moskva ne priskoči na pomoč.«

Medtem je vsaj dvakrat obiskal domovino in rodni dom, v katerem je našel samo še mater, toda 1983 mu je tudi ona umrla. In tako je zapel nekaj pretresljivih pesmi očetu in materi in zapuščenemu domu.

Vse tri Jelinčičeve pesniške zbirke so vsebinsko razgibane, zapete iz srca, ki je prepolno skrbi za usodo rojakov doma in po svetu, ki bridko občuti težo zdomstva, ki upa na srečanje s starši onstran groba. Zanimajo ga politične in družbene razmere in ureditve, oko ima za naravne lepote, za cvetice in ptice. Toda zdi se, da mu manjka pravega pesniškega navdiha in poleta, pesniškega jezika, enkratnosti, globine in razvoja. Največja vrednost je rodoljubje, a je treba odmisлити Ruse.

Jani Oswald: Zaseka

Pri založbah ZTT v Trstu in Dravi v Celovcu je izšla leta 1985 tudi prva pesniška zbirka koroškega pesnika Janija Oswalda **Zaseka**.

Jani Oswald se je rodil 1957 v Celovcu, dovršil Zvezno gimnazijo za Slovence in Pravno fakulteto na Dunaju, kjer živi. Kot dijak je urejal *Dijaški glas* in *Zvon*, pozneje *Mladje*. Pesmi in kratko satiro priobčuje v *Mladju* in *Kladivu*, v slovenskih tednikih na Koroškem, a tudi v avstrijskih listih. Sodeloval je pri nekaterih slovenskih in avstrijskih antologijah.

Zbirka ja na pogled nenavadna: pesnik razstavlja besede na zloge in črke, z njimi ustvarja nove pomene in zvoke, zamenjuje vokale in skuša ustvariti brdko sedanost koroške slovenske stvarnosti, ko teptajo narodne pravice, ko je 7. člen ustave mrtev — »»člön z dödöm pravüca«, ko »Svo bo da da / svobo / boda / bode voda / zvodeneda / nenedela / vobodasna / bodedede / dovenede / svobaboba / ne deluje...«, koroška svoboda je »svogodlja«; koroški politiki — »Klovni, akrobati, filistri« — se srečujejo na banketih in pogajajo z ministri »v imenu nemonaroda«, volitve so komedija, ljudje politično neodločeni...

Kdor je prebiral pesmi neoavantgardnih pesnikov v šestdesetih in prvi polovici sedemdesetih let, ki so jih v Ljubljani pisali OHO-jevci in njihovi sopotniki, vidi, da gre Oswald natančno po njihovih stopinjah, tudi v III. razdelku, ki ima naslov **Tu se poezija ne-**

ha in prinaša note, risbice, časopisne izrezke, celo stran pikic, odtis strani telefonskega imenika.

V obliki torej Oswald ne prinaša nič novega, v kolikor na Koroškem mlajši rod teh stvari ne pozna, važna pa je seveda koroška vsebina, ki jo je že pred njim v realističnih pesmih pretresljivo podajal Andrej Kokot.

IV. in V. oddelek sta oblikovno bolj umirjena, prvi je erotične narave, v zadnjem govori o sebi in svoji besedi. Pravi, da je njegova sekira usekala po domači besedi in jo razkosala. »Svoj / besedni radikalizem / sem končno razvil / v radikalni besedizem.« Njegova beseda »orodje bo / orožje bo / neki dan bom plužil z njo / zaenkrat jo izpljuvam«. Nikoli se ni naučil »hoditi na robu«.

Oswaldova zbirka 46 pesmi je izzivalna, posmehljiva, po vsebini pa trpka podoba koroške sedanosti, podana prizadeto in provokativno. Za večino njegovih rojakov bo oblikovna novost in bo morda našla odmev, vsem bralcem pa bo razkrila koroške stiske.

Knjigi je napisal uvod Denis Poniž z naslovom **Ostri, kruti robovi poezije**. V njem se najdalj ustavlja ob Oswaldovem jeziku: »(Pesmi) odkrivajo Oswalda kot izrazitega in tenkočutnega razstavljalca besed, delov besed, zamenjujočih se in zamenljivih zlogov, ki rojevajo nove zvočne in pomenske podobe... V temelju pa je vedno skrito trpko, ironično in zastrto sporočilo, ki družji svet pesmi in jezika s svetom žive in delujoče družbene resničnosti.«

Miroslav Košuta: Zidamo dan

Tržaški pesnik Miroslav Košuta je pred kratkim izdal novo mladinsko pesniško zbirko **Zidamo dan**. Izšla je v zbirki Liščki založbe Borec v Ljubljani (1987). To je Košutova 14. leposlovna knjiga, med njimi je 12 pesniških zbirk, 5 za otroke in mladino, dve knjigi pa je iger.

V knjigi **Zidamo dan** je na 68 straneh 32 pesmi, izmed katerih jih je 24 duhovito in ustrezno ilustriral s celostranskimi risbami Karel Zelenko. Zbirko je Košuta posvetil sinu »Alešu, da bo še kdaj otrok«.

Nove pesmi, o čem in kako? V prvi pesmi, ki je tudi naslovna, zidajo otroci svoj dan od jutra do večera, pesnik jih spremlja med štirimi stenami, v naravi, v šolski klopi, na kolesih, med skrivanjem in plezanjem po drevesih, v sobi pri učenju, dokler se »dozidani dan« ne poslovi od njih »z dihom nežnih / gradbinskih sanj«. Pri tem pesnik nekako mimogrede opazi, da se zjutraj umijejo le, če utegnajo, da se v šoli dolgočasijo in si grizejo nohte, da se učijo »čisto malo tudi z lenobo«. Ob tem ne dviga grozeče prstov, ne graja in uči, samo ugotavlja, saj bo lahko mladi bralec sam odkril napake in se poboljšal, kakor razlaga moderna pedagogika. In tako ravna Košuta vedno, kadar hoče kaj poučnega povedati.

Pesnik je ustvaril s peresom največjo cvetico na svetu, drugič bo naslikal sliko, »da bodo ljudje podnevi in ponoči / strmeli v tisti papir«, in napisal tako pesem, »da se knjiga ne bo dala zapreti«. V Pisačih rimačih se norčuje iz pesnikov, ki pišejo, rimajo, izbira jo, likajo verze, »drugim v razmislek in zabavo, / sebi v čast in slovo«. Bele pesmi so iz bele moke, »za lenuha iz te moke ne bo kruha«. In besedne igre in primerjanja: kaj je »tihceno in miceno«; hruška in buška sta dve reči; če si višji, je vse nižje; za glavo je

glaven glavnik, v glavi je glavno, kar se iskrega kreše; pitka je putka, a putka ni potka.

Kratek skok na Kras, kjer imajo punčke sinje oči kot spominčice, fantje pa so junaški. Zaradi Kraševk je Kras tako krasen, zaradi Kraševcev glasen. Pogled v naravo: Noč zraste iz trudnosti dneva. Sonce prebujata zaspance, jutro je sončno ali deževno. Brez živali ni mladinskih pesmi, zato srečamo slončka, ki pride z mamicami v mesto in sanja vso noč o igračah. Lisica in volk bosta par, znane živali pa imajo v naravi pravo šolo. Še nekaj socialne kritike in ironije: V majhnem mestu je vse majhno, velik je samo hrup. Veliki ljudje so vedno veliki, »veliko ne slišijo in veliko ukazujejo«, majhni so »samo na sliki«. Stegnjeni prst kaže kupcem v Trst, »to bojo veseli, trgovci debeli, / to bojo žareli, / ko bojo šteli«. Hudo je biti velikan, če nimaš prave postelje.

Na koncu spet v pravljlični svet: o Andersenovem grahu, ki je motil kraljično pri spanju; kako skače žaba; o neznanem, ki je skrivni čar poezije; o čudežni ptici, o kateri sanja fantek, ki je zaspal na poljski cvetici.

Torej bogata in mnogovrstna zbirka, vse pesmi so nove, realistične in domišljajske, duhovite, včasih rahlo vzgojne, zajete iz sodobnega otroškega sveta, ki obsega družino, naravo, predmete, živali, pojme, podane so v igrivem in lahkotnem slogu, ne manjka pa tudi šaljivosti, smeha in ironije, kritike in satire. Vse to smo našli že v prejšnjih Košutovih zbirkah, toda zdi se, da je dosegel v tej knjigi pravo mero in zrelo dovršeno izpovednost.

Verzi so tekoči in primerni otroški dojemljivosti, besede izbrane, primere sveže in mnogo povedne, uporabljajo kitice, rimo in razne pesniške figure. Več pesmi je primernih za recitacijo.

Jožica Čertov: Pesmi iz listja

Med najmlajšimi koroškimi pesnicami je Jožica Čertov prišla leta 1985 do prve pesniške zbirke z naslovom **Pesmi iz listja**. Knjigo sta založili ZTT iz Trsta in Drava iz Celovca.

Čertova se je rodila 1960 v Celovcu, doma pa je iz Slovenjega Plajberka. Po slovenski gimnaziji v Celovcu je na tamkajšnji univerzi študirala slovenščino in srbohrvaščino ter urejala literarno revijo Mladje. Tu je priobčevala tudi pesmi.

V zbirki je trideset pesmi, ki so razdeljene v 6 razdelkov, vendar brez prave vsebinske ali oblikovne razlike. Pesmi so krhke, nežne osebne izpovedi o osamelosti, o hrepenenju po ljubezni, o zapuščenosti sredi Celovca. Vse to pa je zavito v noč, meglo, med mrtve breze in črno reko, med celovške zidove; kjer si sam zid, do jezera, na katero je legla mōra, debela tišina in ledena tema.

Tudi ljubezen ji ni prinesla sreče in notranje dopolnitve, išče ga in ga sprašuje, zakaj ga nikdar ni, »veter najino je pot razkral«. Ne bo ga slišala, med kamne gre in »v molku bom kamenela«. Samo odhaja in tudi njej ne preostaja drugega kot hoditi: »dalje / samo naprej / ne posadati na lesenih dvomih v parku / ne se igrati v peskovniku zmot / ne se zibati v gugalnicah zank / hoditi / samo naprej...« Končno pa ni važno, če si sam kakor pes, na kraju je »vse vseeno / samo en dih«.

I. in III. oddelek imata nemške naslove, ker gre za dočlene prostore v Celovcu ali okolici. V pesmih je veliko mladostne otožnosti, vendar ne prave tragike, ker ni nič izgubljenega. Pogosto pripoveduje v drugi osebi v obliki samogovora. Besede so izbrane, verzi zelo tekoči, moderni, brez velikih ōrk in ločil in rim.

LITERARNI NATEČAJ »MLADIKE«

1. Revija Mladika razpisuje XVI. nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.
2. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1987. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.
3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavec, prof. Ester Sferco in odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.
4. Na razpolago so sledeče nagrade:
za črtico ali novelo:
prva nagrada 150.000 lir
druga nagrada 100.000 lir
tretja nagrada 50.000 lir
za ciklus pesmi:
prva nagrada 100.000 lir
druga nagrada 50.000 lir
tretja nagrada 30.000 lir
5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisu ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1988. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

OCENE

GLASBA

ZELO OBETAŦEN NASTOP MLADE TRŦAŠKE PIANISTKE

Glasbena matica je prvi večer letošnje koncertne sezone zaupala simfoničnemu orkestru RTV Ljubljana pod taktirko Antona Nanuta. Ansambel je s svojo polnoštevilno zasedbo in s privlačnim programom 22. oktobra 1987 pritegnil v veliko dvorano Kulturnega doma lepo število poslušalcev, tako da so bili sedeži v parterju in na balkonu tokrat v celoti zasedeni. Pozornosti občinstva pa prav gotovo nista pritegnili le barvitost in množičnost simfoničnega orkestra, ampak tudi radovednost ob nastopu mlade pianistke Katje Milič, ki se je domačemu občinstvu predstavila z Ravelovim koncertom v G-duru. Pravzaprav lahko o radovednosti govorim v zvezi s tistimi, ki razvoju in napredovanju mlade in nadarjene pianistke ni-

smo sledili od blizu. Za tiste, ki so jo poznali že prej, je bila Katja Milič že gotovost. Miličeva, ki je s študijem začela prav na Glasbeni matici in nato diplomirala na tržaškem konservatoriju pod vodstvom prof. Neve Merlak, je prav pred kratkim potrdila to zaupanje, ko je na »Premio Venezia« odnesla prvo nagrado na tekmovanju, ki so se ga udeležili absolventi konservatorijev treh Benečij. Ravelov koncert je bil zanjo prva resna preizkušnja z orkestrom, ki jo je odlično prestala in imponirala s svojo zrelo igro, izdelano tehniko in smislom za celovitost stavka. Ne bi hotel pretiravati s pohvalami, a mislim, da je bila njena interpretacija Ravelovega koncerta, kljub morebitnim pomanjkljivostim v zvočnosti, v celoti prepričljiva. Miličeva se je dobro znašla tako pri briljantnosti pasaŦ kot pri izraznosti drugega stavka. Sedaj se Katja Milič izpopolnjuje pri prof. Valdmu v Beogradu. Mislim, da ima pred seboj možnost odlične glasbene uveljavitve.

Ostali dve skladbi na sporedu sta bili Evfonija za flavto, harfo, violončelo in godala

Marijana Gabrijelčiča in znana Berliozova Fantastična simfonija. Ob poslušanju Gabrijelčičeve skladbe je lahko človek zaznal zaton avantgarde t.i. postwebernizma, ki je monopoliziral petdeseta in šestdeseta leta našega stoletja. Gabrijelčičeva Evfonija se v celoti odpoveduje vsakršnemu kromatizmu in se predaja najrazličnejšim slogom, a z močnejšim poudarkom na elegični, skoraj boleči ubranosti. Škoda, da so poslušalci Gabrijelčičevo noviteto sprejeli dokaj hladno.

Koncert je zaključila znana simfonična pesnitev francoskega romantika Hectorja Berlioz Fantastična simfonija op. 14. V njej je skladatelj uporabil ponavljajočo se temo, ki povezuje stavke v nekakšno celoto. To tehniko so uporabljali mnogi romantični skladatelji, med drugimi tudi Wagner (Leitmotiv), ki je bil občudovalec Berlioz. Izvajanje ljubljanskih simfonikov je bilo na dostojni ravni, ni pa, razen na nekaterih mestih, obudilo v poslušalcih kakih izrazitejših glasbenih doŦivljanj.

T. S.

AGENCIJA ZA POMIRJENJE ŽIVCEV

IZ PISEM BRALCEV

Pisem bralcev je čedalje več in to z različnimi odmevi na nekatere prispevke v ČUKu. Predlagajo različne rešitve in kritično popisujejo dogodke in pojave v življenju. ČUK ima omejen prostor. Ker zaradi tega vseh pisem ne more objaviti, želi predstaviti panoramo mnenj in odmevov in se je odločil, da nekatera po svoji čukovski presoji skrajša oziroma napravi iz njih izvlečke in jih objavi.

Kako naj si Zveza komunistov Slovenije — ZKS — sredi današnje globoke krize spet pridobi zaupanje slovenskih ljudi? ČUK je v zvezi s tem vprašanjem, o katerem je nedavno razpravljal tudi CK ZKS, dobil nekaj predlogov.

»Kako naj si ZKS spet zadobi zaupanje ljudi?« piše Valentin Čonč iz Podmesece. »Najzanesljiveje si ga bo pridobila, če odstopi. Vsa Slovenija ji bo ploskala. Štirideset let nesposobnosti je dovolj, ne?«

Štefan Blejko iz Jeretine je drugačnega mnenja: »Po mojem si bodo slovenski komunisti najbolj pridobili zaupanje ljudi, če bodo dali prost božič, zraven pa še sv. Štefan...«

»ZKS naj razpiše svobodne volitve!« meni nekdo, ki se je podpisal samo s kraticama P. P., čeprav pove, da piše »izpod Pohorja«, kar mu je glede na staro štajersko spolitiziranost verjeti. Dostavlja namreč: »Na volitve naj gre skupaj z naslednjimi formacijami: socialisti, liberalci, krščanskimi demokrati in ekologisti. Avfbiks!«

Drugačen glas, tokrat z bližnjega Krasa onstran meje, piše je uslužbenec na bencinski črpalki Renato V.: »Kako naj si ZKS pridobi več simpatij? Centralni komitet naj zaprosi ljubljansko škofijo, če bi se smel pridružiti procesiji za lepo vreme in dobro letino...«

Še en predlog o procesiji, pravzaprav sprevodu, recimo mimohodu. Predlagatelj Simon B. iz Zajčjega dola: »Slovenski komunistični stranki predlagam spokorni defile s transparenti. Na njih napisi »Kočevski Rog«, »Dachau«, »Goli otok«, »Kocbekova afera«, »Inflacija« in podobno. Ljudje bi gledali in razumeli. Vidite, kako so se spremenili, bi rekli. To bi bila tako rekoč javna spoved, Slovenci v špalirju pa bi jim dajali splošno odvezo. Predlagam spokorniški mimohod!...«

Iz srbohrvaščine smo morali prevesti dopis Muja Sefardiničeva iz Zgornjega Milanovca, a že pol naturaliziranega Slovenca (zakaj se ne nauči slovenščine?), ki takole piše: »Po mojem skromnem mnenju, ki pa ni brez teže — sem bivši član ZKS, pa nisem čakal Agrokomerc, da sem izstopil — bi dejal, da si bo ZKS pridobila tem večje zaupanje slovenskega naroda, čim več članov bo izstopalo iz njenih vrst. Zaupanje bo brezmejno, ko bo izstopil zadnji...«

In še en glas. Ne gre za dopis, ampak za telefonado ČUKu. Odkod, kdove. Verjetno kakšen turist iz Slovenije, ki je prišel z markami nakupovat v Trst ali Gorico, pa je hotel stresti tukaj svoj bes. Njegova telefonada: »Kako naj si ZKS spet pridobi zaupanje ljudi? Ampak kdaj ga je sploh imela?«

Nova slovenska radijska postaja

ČUK sporoča Enotnemu slovenskemu kulturnemu prostoru spodbudno novico, da je z namenom, da prispeva k osveščanju in oživljenju tega prostora, začela oddajati nova slovenska radijska postaja KUKOVICA.

Tehnični podatki: na ultrakremem valu 20,7 megahertzov. Dnevni bilten: Poročila iz sanj.

Naj posredujemo nekaj novic iz tega biltena, ki ga je ČUK pravkar prejel.

Ljubljana, 27. oktobra. Predsednik glavnega odbora SZDL Slovenije je iz solidarnosti s tržaškimi Slovenci odklonil, da bi se v Ljubljani srečal z delegacijo Socialistične stranke Italije — PSI —, ki se je pri zadnjih volitvah povezala s profašistično in protislovensko Listo za Trst in misli z njo še naprej sodelovati.

Koper, 1. november: Uprava za notranje zadeve je naročila vsem obmejnimi organom, policijskim in carinskimi, naj avtomobiliste z evidenčno tablico TS — Trst — nagovorijo najprej slovensko in šele, če slovensko ne znajo, italijansko.

Ljubljana, 3. november: Da bi Zveza Komunistov Slovenije ne samo z besedami, ampak dejansko dokazala, da hoče vzpostaviti novo klimo v odnosu do Cerkev na Slovenskem, je sklenila razpisati dva referendumata z naslednjima vprašanji: 1) Želite, da se slovenska toponomastika, kolikor je bila v stalnišči dobi razkristjanjena, vrne nazaj v tradicionalno slovensko obliko, staro že tisočletje? 2) Želite, da se vrne slovenskim katoličanom zavod sv. Stanislava v Šent Vidu v Ljubljani in da se v njem spet obnovi stara slavna klasična gimnazija?

Trst, 10. novembra: Skupina dvajsetih primorskih Slovencev s poitalijančenimi priimki, a ki v javnosti nastopajo z neuradnimi slovenskimi, je sklenila, da si bo dala priimke vrniti v izvirno slovensko obliko.

Ženeva, 15. oktobra: Svet evropskih narodnih manjšin je sklenil posvetiti svoj prihodnji simpozij na Pomorski postaji v Trstu temi: Slovenske manjšine v Italiji, Jugoslaviji, Avstriji in Madžarski.

Celovec, 20. oktobra: V tisku je esej znanega slovenskega psihologa z naslovom: »Če z ženo še govoriva slovensko, zakaj ne bi z otroki nemško?«

Ljubljana, 15. oktobra: Ob novih ugotovitvah slovenskih zgodovinarjev, kakšno odločilno vlogo je odigral ljubljanski škof Anton Bonaventura Jeglič v prebujevanju slovenske narodne in državniške zavesti, je ljubljanska mestna občina sklenila, da sedanjo Njegoševo ulico spet preimenuje v Jegličevo, kakor se je še imenovala v prvih povojnih letih.

Trst, 10. novembra: Prvič, odkar je v Jugoslaviji zavladala inflacija, je na tržaškem valutnem trgu zrasla cena jugoslovanskega dinarja.

Ljubljana, 25. oktobra: Po Ljubljani se govori o telegramu, ki naj bi prišel iz onstranstva in bil naslovljen na Zvezo komunistov Slovenije ter se takole glasi: »Glede na to, da so se vidni predstavniki ZKS udeležili proslave Janeza Evangelista Kreka, predklerofašističnega agitatorja, ki je hotel utirati pot profitu slovenske buržoazije na Balkan, izrekam omenjenim udeležencem partijski ukor, predsedniku ZKP Popitu pa zadnji opomin. Edvard Kardelj-Krištof.«

ZA SMEH IN DOBRO VOLJO

»Kdo ve, kaj bi rekla tvoja mama, če bi vedela, da si šla na sprehod z menoj?«

Rekla bi: »Kdaj se bo poročil s teboj?«

—o—

Dva vlomilca sta si zaupala svoje skrivnosti: »Jaz sem vlomil v prvo podružnico Narodne banke in sem vse pokradel, iz tretje pa sem prav tako vse odnesel...«

»Zakaj si pa drugi podružnici prizanesel?«

»O, to pa ne, tam sem imel naložen svoj denar.«

—o—

Nekega večera je v slovitem francoskem gledališču slavni igralec igral Riharda III. in je s svojim gromovitim glasom vpil znane besede: »Konja! konja! Krajstvo dam za konja!« Tedaj pa se je iz stojišča v ozadju zaslišal glas gledalca: »Kaj osel ne bi zadostoval?«

»Da,« je zavpil igralec, »pridi dol brž!«

Neki Irski kmet se je ponoči zbudil in zagledal pred posteljo prikazen. Zagrabil je za pištolo in ustrelil. Zjutraj šele se je zavedel, da je streljal v svojo lastno srajco.

»Kaj si potem storil?« je vprašal prijatelj.

»Pokleknil sem in Boga zahvalil, da nisem bil v srajci,« je rekel kmet.

—o—

Neki starček je šel čez cesto, ko pridrvi kolesar in ga podere na tla. Kolesar se dvigne in gre pomagat starcu, ki tarna na tleh.

»Vstanite, vstanite,« ga biciklist boddri, »imeli ste veliko srečo.«

»Kaj?« se obrne nejevoljno starec. »Spravi me na tla in reče, da sem imel srečo.«

»Pa še kakšno,« potrdi biciklist. »Pomislite: danes imam prost dan, a vse druge dni vozim avtobus.«

—o—

Takole Peterček v svoji nalogi opisuje odkritje Amerike: »Mornarji so bili naveličani pluti, ne da bi kaj odkrili in so rekli Krištofu Kolumbu: „Ali odkriješ Ameriko v treh dneh ali se vrnemo.“ In tako je Krištof Kolumb odkril Ameriko.«

—o—

Marijan in Pepe se srečata.

»In tvoj brat,« vpraša Pepe, »je še pri mornarici?«

»Kaj še!« reče Marijan, »so ga poslali proč.«

»Zakaj?«

»Zaradi njegove navade, da je spal pri odprtem oknu.«

»Kaj je to slabega?«

»Nič. A bil je na podmornici.«

Učitelj: »Že petdesetič te moram v tem tednu kaznovati. Imaš kaj povedati?«

Učenec: »Zadovoljen sem, da je danes že sobota.«

—o—

V parku.

»Kako si dovoljujete kaj takega, preden sem zaročena!«

»Dobro. Torej mi sporočite, ko boste zaročeni.«

—o—

»Skrbno se izobrazujte, dokler ste mladi. Ne mislite, da izobrazba ničemu ne služi. Služila vam bo, ko boste odrasli in boste morali pomagati svojim otrokom delati domače naloge.«

—o—

V vlaku je potnik ves jezen, ker njegov sopotnik, ki sloni na oknu, ves čas tuli: KRASNO! ČUDOVIČO!

»Kaj se vam zdi narava tako lepa,« končno vpraša potnik.

»Ne. Občudujem, kako nam uspe vedno zavoziti naravnost v galerijo.«

LISTNICA UPRAVE

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD MLADIKE

Alenka Breznik 10.000 Lir, Andrej Starec 15.000 Lir, gospa Bizjak 30.000 Lir.

DAR V SPOMIN

Ob 5. obletnici smrti Adolfa Pertota daruje sin Gregor 50.000 Lir za Mladiko.

Vsem, ki ste z darom podprli našo revijo, se iskreno zahvaljujemo!

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XIII. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1987. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

Od obrtniških izkušenj v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 040 / 54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 040 / 571326

POSEBNI POPUSTI!

OBIŠČITE NAS!